

[Gerda Møller]

til at slå fast, at vores grund til at bevare stipendierne er simpelt hen den, at jeg synes ikke, man kan byde unge, der kommer fra alle sociale lag med alle mulige forskellige forudgående uddannelser, at de fra starten af deres uddannelse skal stifte den store gæld, som vi jo ved det ender med at de står med. Vi vil give dem en chance for at gå ind i et studium ved i det første år at give dem stipendier. Så kan de derefter, når de er klar over, om de kan klare studiet eller ej, gå over til lånene.

Alfred Hansen (DR):

Jeg tager fru Gerda Møllers bemærkninger til efterretning og må blot konstatere, at fru Gerda Møller ikke fuldt ud kan tilslutte sig lovforslaget, men jeg håber, at vi i udvalget kan finde frem til nogle synspunkter, som også fru Gerda Møller kan støtte. Jeg tror, der er et stort flertal i midten af salen og på visse områder også støtte til venstre i salen for at finde frem til noget langvarigt og holdbart og virkelig effektivt forbedrende.

Da jeg nu har ordet, vil jeg gerne spørge ministeren, om der er mulighed for at finde frem til en ordning, der kunne gælde 1 eller 1½ år, hvor vi fastfryser stipendierne – man synes nu at have fået den opfattelse, at retsforbundet under ingen omstændigheder vil have stipendierne – om vi som en midlertidig løsning af problemet kunne fastfryse stipendierne med udsigt til en aftrapning og samtidig forhøje lånerammen fra de nuværende maksimalt 18.000 kr. til de 22.000 kr. og konvertere disse statsgaranterede lån til statslån. Dette skal betragtes som en overgangsordning, indtil regeringens mere langsigtede forslag fremkommer og kan vedtages til ikraftsættelse 1. august 1979. Hvis der er mulighed for det, vil vi meget gerne ind i forhandlingerne om løsningen heraf, også på baggrund af det resultat, de radikale og regeringen er nået frem til, og som jeg håber eventuelt kan ændres, hvis det skal samle et større flertal bag sig. Det har jo kun et mindretal bag sig i øjeblikket, men man baserer det åbentbart på, at det ikke skal få et flertal imod sig. Jeg synes i og for sig, at forhandlingerne, efter den debat der har været her, og med den positive stemning der er for at løse disse problemer, skulle finde sted i folketingsalen,

eller at sagen i hvert fald skulle ud til frie forhandlinger blandt alle folketingets partier.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Jeg minder – måske unødvendigt – om, at der endnu er 5 sager, der skal behandles i dag. Hvis det trækker unødigt i langdrag, kan jeg se mig nødsaget til at afbryde forhandlingen og sætte den til et senere tidspunkt; det vil vise sig under forhandlingens forløb.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Overtagelse af særforborgsundervisningen).

(Lovforslag nr. L 186. Fremsat 31/1 78).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 3–7 opførte sager, nemlig:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om specialundervisning for voksne.

(Lovforslag nr. L 187. Fremsat 31/1 78).

5) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om fritidsundervisning m. v. (Kompenserende specialundervisning).

(Lovforslag nr. L 188. Fremsat 31/1 78).

6) Første behandling af:

Forslag til lov om udlægning af åndssvageforborgsorgen og den øvrige særforborg m. v.

(Lovforslag nr. L 189. Fremsat 31/1 78).

7) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om social bistand med flere love. (Særforsorgens udlægning m. v.).

(Lovforslag nr. L 190. Fremsat 31/1 78).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Formanden:

Jeg skal fastsætte taletiden for ordførere til 20 minutter i første omgang og 10 minutter i anden omgang.

Forhandling

Taanquist (S):

Med de forslag, socialministeren her fremsætter, er vi nået frem til sidste led i den socialreform, der blev påbegyndt i 1970, og som nøje følger socialreformkommissionens forslag. Det kan være gavnligt her at minde om, at hensigten med socialreformen har været en decentralisering af det sociale hjælpesystem. Det har haft som mål at placere løsningen af de sociale problemer så tæt ved klienten som muligt og på det sted, hvor man har det bedste kendskab til klienterne og deres problemer.

Lovforslagene drejer sig om udlægningen eller decentraliseringen af særforsorgen, således at den forpligtigelse, staten nu har til at yde behandling, undervisning, oplæring, beskæftigelse samt særlig bistand og pleje til det, vi i dag kalder særforsorgsklientelet, overføres til amtskommuner og kommuner i hele sin udstrækning. Særforsorgen nedlægges som begreb, og særforsorgens klientel bliver i den fremtidige lovgivning refereret til som personer med et vidtgående fysisk eller psykisk handicap.

Jeg vil gerne understrege, at der under ingen omstændigheder bliver tale om nogen forringelse af det offentliges forpligtelse over for disse mennesker. Selv om det offentlige har en ganske særlig forpligtelse over for dem, der har et vidtgående fysisk eller psykisk handicap, er der ingen grund til, at de ikke, så vidt det er muligt, skulle benytte sig af det samme hjælpesystem som andre borgere og være henvist til et specielt hjælpesystem opbygget i statslig regie. Ikke mindst fordi det store flertal og stadig stigende flertal af dem lever deres liv nøjagtig som andre borgere, det vil sige uden for særforsorgsinstitutionerne.

Dette er i øvrigt en normaliseringsproces, der tog sin begyndelse så langt tilbage som til daværende socialminister Bomholts ministertid i midten af 1950'erne, og siden da er den skredet gradvis frem. Senest har vi bl. a. set, at et stort antal børn med et fysisk eller psykisk handicap er optaget i normale daginstitutioner. Det har kunnet lade sig gøre, fordi de gældende regler åbner mulighed for at tildele forøget personale, når der optages åndssvage eller andre handicappede i en almindelig daginstitution.

Men lad mig også tilføje, at vi er klar over, at der stadig væk vil være et stort klientel, der har brug for et livslangt ophold i en specialinstitution, og at der vil være et andet klientel, der, om end de ikke har brug for permanent institutionsophold, alligevel ikke kan integreres helt i samfundets normale institutioner; vi kan ikke integrere alle åndssvage børn i en almindelig børnehave, og vi kan ikke integrere alle åndssvage børn i en almindelig skoleklasse.

Forsorgens standard må ikke forringes ved udlægningen. Det er særlig vigtigt at være på vagt over for forringelser i selve udlægningsfasen og de første år derefter. For at sikre det vil socialministeriet udarbejde udbygningsplaner for de første 5 år, dvs. frem til 1985, og disse udbygningsplaner kan kun fraviges efter godkendelse af socialministeren.

Vi ved, at der er forskel på handicap, og for at sikre, at der ikke på længere sigt sker forringelser for enkelte handicapgrupper, vil de statslige konsulentordninger blive bibeholdt og udvidet til også at omfatte åndssvageområdet.

Lovforslaget om særforsorgens udlægning medfører også ændringer i andre love, først og fremmest bistandsloven. Oprettelsen af særlige daginstitutioner og andre institutioner for personer med et vidtgående fysisk eller psykisk handicap påhviler amtsrådene, ligesom det er amtskommunens forpligtelse at videreføre den specialrådgivning, der hidtil har været ydet af særforsorgen.

Enkelte ændringer i bistandsloven er ikke direkte konsekvenser af forsorgens udlægning, men også disse ændringer hilser vi med tilfredshed; jeg skal særlig nævne ændringen af finansieringen af rådgivningscenteret for børn og unge fra at være en 50/50 pct. kommunal-amtskommunal udgift til at være

[Taanquist]

en rent amtskommunal finansiering. Det må anses for at være en væsentlig forenkling.

Vi ser også med tilfredshed på de ændringer, der er foreslået i den sociale styrelseslov, og håber, at den i det første forslag om ændring nævnte mulighed for oprettelse af rådgivende forbrugerorganer i samarbejde med handicaporganisationerne vil blive brugt.

Jeg vil gerne i denne forbindelse specielt gøre opmærksom på åndssvageforsorgens klientel, der for det første udgør langt det største særforsorgsområde og for det andet er et klientel, der i vid udstrækning er afskåret fra at tale deres egen sag. Her er et særligt behov for samarbejde med forældreorganisationen Evnesvages Vel. Vi tror, det er nødvendigt, at der foregår et samarbejde mellem de parter, der kommer i berøring med denne lovgivning, og altså ikke mindst brugerne af det sociale hjælpesystem.

Det er et meget stærkt ønske i den socialdemokratiske gruppe, at denne mulighed for at oprette rådgivende forbrugergrupper bliver brugt, og jeg vil spørge, om socialministeren på denne baggrund vil være villig til at overveje at gøre det til en pligt for kommuner og amtskommuner at oprette sådanne forbrugerorganer.

Ud over disse forbrugerorganer sikres De samvirkende Invalideorganisationer indflydelse med 2 medlemmer i socialstyrelsens styrelsesråd, der samtidig udvides fra 13 til 15 medlemmer; det ene af de nye medlemmer forudsættes udpeget af Evnesvages Vel. Yderligere sikres handicaporganisationerne indflydelse ved socialministerens forslag om nedsættelse af et centralt handicapråd, der skal være rådgivende over for socialministeriet og andre sociale myndigheder.

Vi mener i socialdemokratiet, at decentraliseringen af særforsorgen vil åbne for nye muligheder og være til gavn for de handicappede, og vi kan derfor tilslutte os lovforslagene.

Mette Groes (S):

Vi har delt det sociale og det skolemæssige imellem os, og det følgende drejer sig om de tre følgelove i forbindelse med udflytningen af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg.

Lovforslagenes hovedindhold er en systemændring, hvor vi som et skridt på vejen

til en integration overflytter undervisningen af det tidligere særforsorgsklientel til undervisningsministeriets område. Lovforslaget klargør kompetencefordelingen mellem social- og undervisningsministeren, stat, amt og kommune.

Der er grund til at glæde sig over to væsentlige nyskabelser i lovforslag nr. L 186. Den ene er, at der indføres en undervisningspligt for de tidligere særforsorgsbørns vedkommende fra 0 til 18 år, altså også for de 7 første leveår, hvor børn ellers ikke har ret til at modtage et sådant tilbud. De 18-21-årige er omfattet af lovforslag nr. L 187 og L 188 om kompenserende og hensyntagende specialundervisning.

Ingen børn holdes uden for undervisningstilbuddet. Det vil altså sige, at nok så stort et handicap alligevel medfører en undervisningsret. Det siger sig selv, at denne undervisningsret er en udvidelse af det traditionelle undervisningsbegreb og omfatter alle former for træning og oplæring i sociale færdigheder.

Det er ligeledes en selvfølge, at denne undervisningsret ikke nødvendigvis i første omgang bør varetages af folkeskolen alene. Til at varetage de udvidede undervisningsopgaver har vi i dag et veluddannet team bestående af fysioterapeuter, ergoterapeuter, børnehavelærere, omsorgsassistenten, læger, værkstedsledere, socialrådgivere, lærere m. fl. Disse personalekategorier, som igennem mange år har oparbejdet en særlig ekspertise inden for hver deres felt, vil fortsat være knyttet til særforsorgsbørnene og have dem som deres arbejdsområde. De skal bistå såvel med omstrukturering af undervisningsopgaverne som med det praktiske arbejde.

Folkeskolen er ikke helt ukendt med integration. I takt med en holdningsændring i befolkningen er debile langsomt gledet helt ud af særforsorgen og ind i folkeskolen, ligesom der allerede i f. eks. Skagen, Esbjerg og flere andre steder er gjort positive forsøg med integration af særforsorgsbørn. Der er ingen tvivl om, at forældrene er meget glade for, at deres børn modtager et tilbud, der ligger så tæt op ad andre børns som overhovedet muligt. De slipper for at indskrive deres børn under forsorg, og en væsentlig barriere er dermed nedbrudt mellem de tilbud, der gives fra det offentliges side, og dem, der skal modtage dem.

[Mette Groes]

For lærernes vedkommende har mange grebet denne udfordring med glæde, ligesom det eksisterende personale inden for særforsorgen er optaget af de muligheder, der ligger i at komme ud af deres båse og prøve kræfter med normalskolemiljøet. Her vejer især hensynet til børnenes sociale opdragelse meget tungt.

Lovene skal træde i kraft den 1. januar 1980, hvor udbygningsplanerne skal foreligge; den 1. juli 1981 skal de iværksættes. Det giver tid til at klare en række praktiske problemer, herunder uddannelse og efteruddannelse af det personale, som ikke allerede er trænet i dette arbejde, grundig orientering såvel til de forældre, der har handicappede børn, som til dem, der har ikke-handicappede børn, etablering af et teamsamarbejde mellem folkeskole og socialvæsen, grundige overvejelser over såvel struktur som undervisningsprogrammer for børnene og etablering af en fælles holdning til, hvordan det skal foregå. Det er vigtigt, at ingen svigter i dette arbejde, for uden en sådan indsats vil de gode ideer, man har fået, lide skibbrud og det allerede udførte arbejde være forgæves.

Hvad angår lovforslag nr. L 187 om specialundervisning for voksne og lovforslag nr. L 188 om kompenserende specialundervisning, kan man kun glæde sig over, at deres gennemførelse ikke vil påføre de handicappede, som deltager i disse foranstaltninger, nogen form for udgifter, og at arrangørerne er sikret adgang til såvel lokale, materiale som økonomiske midler til initiativernes gennemførelse, de være sig taget op af de offentlige organer eller på privat initiativ.

Wissing (FP):

I det lovkompleks vedrørende særforsorgens udlægning, som vi skal behandle her i dag, vil jeg på fremskridtspartiets vegne kommentere de forslag, der vedrører den særforsorgsundervisning, der tænkes overført til folkeskolen, samt special- og fritidsundervisningen for ikke-undervisningspligtige personer med fysiske eller psykiske handicap.

Som det fremgår af undervisningsministerens bemærkninger til lovforslagene, er det meningen, at det skal pålægges amtskommunerne dels at sørge for undervisningen af svært handicappede børn og unge efter reg-

lerne i folkeskoleloven, dels at foranstalte specialundervisning for svært handicappede voksne.

Til opfyldelse af disse formål er der fremsat forslag om ændring af folkeskoleloven. Af forslagens bemærkninger fremgår, at den udvikling, der i løbet af 1970'erne har fundet sted med hensyn til undervisning af handicappede børn og unge i folkeskolens regie, nu ønskes udbygget til også at omfatte klienter fra andre dele af særforsorgen. Når det ønskes, at der skal overføres flere elever med meget svære funktionshæmninger, må man, selv om det er tanken, at det skal foregå over en længere årrække, alligevel spørge, om der slet ikke er grænser for, hvor langt man kan komme, uden at det kan give virkninger i folkeskolen, som ikke er tilsigtet. Her tænker jeg først og fremmest på, at de hensyn, som vi selvfølgelig skal tage til de handicappede, kan betyde en fare for det almindelige undervisningsniveau, men også andre forhold må tages i betragtning.

Det er en kendsgerning, at centerskolerne på de fleste områder har haft succes, men det må ikke glemmes, at det har betydet meget store offentlige omkostninger. Hvis disse omkostninger fortsat skal øges, kan det blive et spørgsmål, om der inden for folkeskolen kan findes en rigtig fordeling af de også i de kommende år begrænsede ressourcer.

Hvad angår den ønskede integration af særforsorgens elever i folkeskolen, er det ligeledes et spørgsmål, om vi kan nå et rimeligt niveau. De hidtidige erfaringer viser, at der kun har været tale om en relativt lille integration med hensyn til de handicappede elevers deltagelse i folkeskolens almindelige undervisning.

Om den i lovforslaget åbnede mulighed for at indrette undervisningen i kostskoleform må jeg sige, at denne bestemmelse efter min mening er helt imod lovforslagets intentioner. Meningen må da være at få så mange væk fra institutterne som muligt. Så kan det ikke være rigtigt at oprette kostskoler, som ganske givet vil blive en ny institutionsform. Ganske vist står der i bemærkningerne, at det kun kan ske, hvis der i særlige tilfælde skulle vise sig behov herfor. For mit vedkommende er jeg ikke i tvivl om, at der bag denne bestemmelse står kredse, som meget hurtigt vil være i stand til at skabe den rette stemning for et sådant behovs fremkomst.

[Wissing]

Afgørelsen af, om en elev skal have specialundervisning efter lovens § 19, stk. 1, eller efter de foreslåede bestemmelser i stk. 2 giver også anledning til overvejelser. Ifølge forslaget skal det ske efter et skøn på grundlag af handicappets sværhedsgrad og elevens behov for socialpædagogiske foranstaltninger, der går ud over, hvad en enkelt kommune kan påtage sig.

Afgørelsen skal kun træffes efter henvisning til specialundervisning på grundlag af en skolepsykologisk undersøgelse i overensstemmelse med de gældende regler i folkeskolelovens § 11. Om dette må jeg helt klart sige, at vi i fremskridtspartiet ikke kan acceptere, at henvisning til specialundervisning kun kan ske via skolepsykologerne. Vi ønsker, at sådanne afgørelser alene skal kunne foretages af forældre og lærere i fællesskab. Hvor det drejer sig om den udvidede specialundervisning efter stk. 2, vil vi også fastholde dette princip, idet vi dog kan gå ind for, at afgørelsen skal træffes også med lægelig bistand.

Hvad angår den kompenserende specialundervisning for voksne, skal bemærkes, at vi fra fremskridtspartiets side ikke kan gå med til, at også den undervisning skal indrettes i kostskoleform. Vi mener heller ikke, at en minimumsgrænse på kun 2 deltagere for at starte en sådan undervisning kan være rimelig.

Om det i forslaget nævnte private initiativ har jeg noteret mig, at det efter forslaget ikke skal koste initiativtagerne noget som helst. Jeg kunne derfor godt tænke mig at vide, om der ved privat initiativ tænkes på oplysningsforbundene og velfærds- eller interesseorganisationerne, eller om det kan være helt tilfældige mennesker, som ønsker at skaffe sig selv et job og en indtægt.

Om de økonomiske konsekvenser af lovforslagene er der ingen tvivl: gennemførelsen af disse forslag vil indebære betydelige udgiftsstigninger. Det fremgår klart, at der må forudses et omfattende uddannelsesbehov samt kraftige personaleudvidelser både inden for undervisning og administration. Når undervisningsministeren samtidig forudsætter, at der i forbindelse med gennemførelsen skal tilbydes tjenestemandsansættelse i folkeskolen for bl. a. nuværende ikke-tjenestemandsansatte i særforsorgen, betyder det, at her må fremskridtspartiet sige helt klart fra. Vi kan

ikke i den nuværende alvorlige situation, som vort samfund er i, gå med til yderligere ansættelser i den offentlige sektor.

I forbindelse med fremsættelsen af lovforslagene har der vist sig nogen uenighed mellem amterne repræsenteret ved Amtsrådsforeningen og kommunerne repræsenteret ved Kommunernes Landsforening. Uenigheden har for en stor del drejet sig om, hvem der skulle overtage ansvaret for særforsorgens såkaldte grønne skoler. Foreløbige forhandlingsresultater indebærer, at amtskommunerne, hvis lovforslagene vedtages, overtager disse skoler og driver dem i en periode frem til 1. juli 1981. Inden denne dato skal der ved forhandlinger mellem de enkelte amtsråd og amtsrådskrædsens kommuner være udarbejdet planer for, hvorledes den virksomhed, som disse skoler hidtil har udøvet, skal tilrettelægges i de efterfølgende år. Der skulle således ikke være nogen tvivl om, at det er amterne, der skal overtage det fulde ansvar i forbindelse med særforsorgens udlægning.

Alligevel har Kommunernes Landsforening stadig væk store betænkeligheder. Disse betænkeligheder går dels på frygt for, at loven ikke er tilstrækkelig klar, således at særforsorgens hidtidige skolevæsen i mange amter blot vil blive erstattet af et rent amtskommunalt skolevæsen.

Derudover har Kommunernes Landsforening stadig væk den principielle opfattelse, at udvidelsen af den vidtgående specialundervisning skal ske efter samme principper, som er anvendt i udbygningen af centerskolerne for svært handicappede elever.

Endelig mener Kommunernes Landsforening, at det ikke er usandsynligt, at amterne i overgangsperioden vil opbygge en ny administration, og at dette kan vanskeliggøre en senere gennemførelse af de af kommunerne ønskede ændringer.

Uanset de beslutninger, der hidtil er truffet, må de problemer, som der her er peget på, tages op til overvejelse under udvalgsarbejdet.

Fra fremskridtspartiets side har vi også store betænkeligheder ved en gennemførelse af lovforslagene i den foreliggende form. Rent principielt kan vi godt støtte tanken om særforsorgens decentralisering, men vi er bange for, at en gennemførelse efter disse forslag vil være så ressourcekrævende, at det enten vil virke meget forstyrrende på andre

[Wissing]

opgaver, som samfundet også skal have løst, eller at intentionerne simpelt hen ikke kan opfyldes, fordi der ikke kan skaffes de fornødne midler.

På trods af vore betænkeligheder vil vi alligevel give tilsagn om at deltage positivt i det kommende udvalgsarbejde.

Pilgaard Andersen (FP):

Jeg vil tage mig af lovforslagene nr. L 189 og nr. L 190.

Fremskridtspartiet mener, der er meget stor fare ved den foreslåede udlægning af de forskellige institutioner under åndssvageforsorgen til amtskommunal regie, fordi den kan give en hel del økonomiske bivirkninger og forskydninger. Vi vil endvidere sætte spørgsmålstegn ved, om institutionernes funktion bliver bedre efter udflytningen. En ting er givet, og det er, at administrationen inden for den offentlige sektor vil blive forøget. Vi har før behandlet forslag om udflytning af offentlige institutioner til amterne og ved, hvad det har medført af øget ressourceforbrug og øget administration inden for staten, ligesom vi ved, at det gang på gang har medført ikke afskedigelser, men bare omroking af mennesker inde for statens regie. Derfor vil en gennemførelse af disse forslag også betyde, at der bliver opbygget en kæmpeadministration ude i amtskommunerne, men en cementering af amtskommunernes eksistens er måske også et af motiverne bag disse lovforslag.

Det er klart, at fremskridtspartiet ikke er interesseret i at få ret mange statsinstitutioner udflyttet til amtskommunerne, da vi ønsker dem nedlagt, fordi vi mener, de medfører en overflødig administration og er et totalt overflødigt led. Det har jo vist sig gang på gang, at udflytninger har fået en hel masse økonomiske konsekvenser.

Godt nok står der også i lovforslaget, at amterne via generelle tilskud skal have kompensation for udgifter, der er forbundet med institutionernes udflytning, men vi ved, at når det gælder generelle tilskud, kan skiftende politiske meninger i folketinget betyde voldsomme nedskæringer på visse områder, og det vil igen betyde en stor belastning for de amter, hvortil der udflyttes institutioner. Vi vil også gøre opmærksom på, at mange institutioner både trænger til en udbygning

og en restaurering, og at det derfor er temmelig store økonomiske byrder, amterne vil blive pålagt, og det er vi meget betænkelige ved.

Men fremskridtspartiet er enig i, at vilkårene for de åndssvage bør forbedres, og vi har også ved flere lejligheder udtalt, at vi var indstillet på at yde flere penge til det område. Vi har således direkte fremsat forslag om, at der skal bruges 42 mill. kr. mere på dette område, og vi ønskede ikke den nedskæring, som skete den 1. april 1977. Vi ønsker altså, at de åndssvages vilkår forbedres, men en gennemførelse af disse forslag vil blot betyde, at vi bruger de penge, som vi kunne forbedre de åndssvages kår med, til administration. Sådan er det jo imidlertid gang på gang, når socialdemokratiet kommer med lovforslag: det medfører en udvidelse af administrationen, og pengene bruges derfor ikke dér, hvor de virkelig ville gøre gavn.

Jeg er klar over, at mange af de her omhandlede institutioner virkelig trænger til en overhaling, fordi de ikke er i særlig god stand, og vi vil også gerne være med til at løse nogle af de problemer. Ved selvsyn på en institution i Vejle amt her i efteråret fik vi klarhed over, at det er et problem, som skal løses. Men jeg kan ikke lade være med at gøre opmærksom på, at det vil blive en stor belastning for amtet, selv om der, som det så fint påpeges, vil blive givet bloktilskud.

I bemærkningerne omtales den ressourcebesparelse, der vil blive. Jeg kan imidlertid ikke rigtig se, at der vil blive sparet ressourcer ved at overføre institutionerne til amterne. Efter min mening kan der opstå problemer – det har vi jo set i forbindelse med de ortopædiske hospitaler – i retning af et tovtækkeri mellem de forskellige amter, der har institutioner. Det er jo sådan, at et amt, der har en institution inden for sine amtsgrænser, ønsker at bruge den institution, medens naboamterne måske ikke er særlig villige til at sende patienter dertil. Derved kan der opstå konfrontationer imellem to amter, hvilket igen kan medføre et resourcespild, fordi mange amter vil udbygge deres egne institutioner, og det kan igen medføre ledige pladser på nogle af institutionerne. Jeg erkender, at visse institutioner nok ikke tager skade af, at patienttallet nedskæres, fordi det kan være en mulighed for at skabe bedre kår for patienterne.

[Pilgaard Andersen]

Fremskridtspartiet vil i hvert fald under udvalgsbehandlingen se meget nøje på, hvordan vi kan være med til at forbedre patienternes kår, men hvis det medfører en udvidet administration og derved sådan set ringere forhold for de åndssvage, er vi altså ikke interesserede.

Vi kan tilsige en saglig udvalgsbehandling.

Henrik Toft (V):

Venstre har også delt ordførerskabet. Mine bemærkninger skal være til lovforslag nr. L 189 og L 190 om udlægning af særforborgen og ændring af lov om social bistand, medens hr. Bertel Haarder vil gøre nogle bemærkninger til de tre lovforslag, som vedrører undervisningen.

Venstre går ind for socialministerens forslag om udlægning af åndssvageforborgen og den øvrige særforborg. Udlægningen er i tråd med venstres ideer om decentralisering. Vi ønsker, at der skal være så kort som muligt mellem forældre og klienter, og det mener vi også er af stor betydning for driften af institutionerne og for personalet. Det vil også betyde, at de bevilgende myndigheder kommer tættere på opgaverne; derved opnås et bedre vurderingsgrundlag for den indsats, som er nødvendig. Omvendt kan det nok også give en større sikkerhed for den folkevalgte kontrol med ressourcernes anvendelse.

Heldigvis er der ikke lagt op til en paladsrevolution fra den ene dag til den anden, som vi undertiden har kunnet få indtryk af. Vi skulle gerne have udlægningen klaret på en sådan måde, at vi over en kortere årrække når frem til en mere moderne form at klare særforborgen på. Derfor skal vi også nok være forsigtige med ikke at gå for hurtigt frem med integrationen; det skulle nødigt gå sådan, at vi løser problemerne på en måde, som skaber mange nye problemer.

Udviklingen i retning af mindre institutioner er jo i øvrigt i tråd med, hvad jeg ellers har sagt, og venstre har tillid til, at de enkelte amtskommuner vil leve op til deres forpligtelser ved overtagelsen af disse opgaver på samme forbilledlige måde, som de har klaret andre opgaver på.

Specielt hvad angår de epileptiske patienter, som der ikke er så mange af, er vi enige i § 3, stk. 3, i L 189, hvorefter indenrigsministeren indgår overenskomst med Kolonien

Filadelfia om sygehusbehandling for en 5-årig periode. Lignende ordninger kan måske tænkes for andre mindre grupper under særforborgen.

For at udlægningen kan gå så gnidningsløst som muligt, er der selvfølgelig behov for, at der ydes en indsats fra mange forskellige sider. Derfor er vi tilfreds med, at så mange har været inde i det forberedende arbejde, som tilfældet er.

Venstre vil i udvalget positivt medvirke til lovforslagenes gennemførelse, så de kan blive til gavn for klienterne.

Bertel Haarder (V):

De fem lovforslag hænger nøje sammen, og jeg skal kun føje nogle principielle bemærkninger til det, som hr. Henrik Toft allerede har sagt.

Vi er varme tilhængere af, at dette udgiftsområde, som koster ca. 1½ mia kr., lægges ud til amterne. Venstre har et stort medansvar for den decentralisering, der er foregået de senere år, og vi er glade for, at den nuværende regering har ført linjen videre. Tingene skal lægges ud i de yderste bæredygtige led, og det er i dette tilfælde amtskommunerne.

Derfor var det heldigt, at fremskridtspartiet havde to ordførere, så den ene kunne give principiel tilslutning til udlægningen og den anden konstatere, at amterne er væk, hvis man får magten, hvorefter man altså ikke kan få mulighed for at lade sin principielle tilslutning give sig udslag i noget som helst. Det var en sidebemærkning.

Vi mener, det er amterne, som må stå for dette her, også for at denne integrationsidé i hele udviklingen frem igennem 1980'erne vil blive overvejet under den synsvinkel: hvad er til gavn for de pågældende svagt stillede personer? Vi er nemlig ikke overbevist om, som hr. Henrik Toft også sagde, at det nødvendigvis er fremtidens politik, at man skal integrere så meget som muligt. Det er højst sandsynligt, at der findes nogle grænser, som man vil opdage om nogle år, og dér er vi meget interesserede i, at de vejledende retningslinjer, som ministeren skal lave, ikke bliver anderledes, end at det bliver muligt lokalt at prøve sig frem, at gå mere eller mindre langt frem i så henseende, og at man, hvis man opdager, at det for resten ikke var særlig godt alligevel, af sig selv kan ændre kurs,

[Bertel Haarder]

sådan at andre kommuner kan lære af det. Det er netop derfor, vi inden for venstre støtter det kommunale selvstyre, det er ikke for, at vi skal lave retningslinjer, hvorefter kommunerne haver sig at rette, så at kommunerne bliver ens. Vi ønsker, at kommunerne skal kunne være forskellige, skal kunne vælge forskellige løsninger og derved være til inspiration for hinanden, hvorved nye ideer kan prøves, uden at man skal spørge minister og direktorat, samtidig med at andre kan lære af det, som nogle har forsøgt. Går det godt, kan det være en inspiration, så det breder sig, og går det dårligt, er der ikke sket så meget, fordi det jo kun var i et enkelt amt, man havde forsøgt sig sådan.

Alt taler for, at vi også gør dette område til et åbent system, hvor man kan forsøge sig frem, og jeg tror, det er ministerens hensigt, og at de retningslinjer, der kommer, vil være så rummelige, at det bliver en virkelig decentralisering og ikke blot en pseudodecentralisering.

Karen Thurøe Hansen (KF):

Udlægningen af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg m. v. er en af de største opgaver, som det fra 1980 overlades til amtskommunerne og kommunerne at administrere. Selv om denne decentralisering har været diskuteret igennem de sidste 7-8 år, vil jeg gerne have lov til at sætte et spørgsmålstegn ved, om tidspunktet 1. januar 1980 er det rigtige. Jeg ved, der er meget, der skal forhandles inden den tid, og min tvivl skyldes, at alle de spgede tråde, der skal redes ud inden den endelige overførsel, er mange og lange. Der må være helt klare linjer mellem de respektive ministerier, amtskommuner og kommuner. Det vil kræve mange og lange forhandlinger, som ikke bør have et fastlåst tidspunkt hængende over hovedet.

Når dertil kommer, at det er vore handicappede medborgeres fremtidige status i vort samfund, det drejer sig om, skylder vi dem den størst mulige hensyntagen og faste rammer for tilværelsen.

Det konservative folkeparti kan tilslutte sig decentraliseringen, og vi kan også tilslutte os forslagets paragraffer med hensyn til tjenestemændenes og det øvrige personales vilkår ved overgangen til kommunal ansættelse, i lighed med hvad vi har gjort ved de

øvrige statslige institutioners overførsel til kommunerne.

Socialministeren siger i sin fremsættelsestale, at der er tale om et rent administrativt foretagende. Jeg vil medgive ministeren, at samtlige institutioner overdrages vederlagsfrit. Men amtskommunerne forpligter sig dog til at overholde socialstyrelsens udbygningsplaner samt ligeledes at overholde ændringsforslag til bistandsloven, der pålægger amtskommunerne forskellige opgaver såsom rådgivning m. v. for den kommunale sociale rådgivning.

Jeg vil også gerne komme med en enkelt bemærkning med hensyn til driften af særforsorgens institutioner. Hvorledes vil man udregne de generelle tilskud til de kommuner og amtskommuner, hvori de respektive institutioner er beliggende? Det vil være et meget stort arbejde, fordi der skal tages hensyn til den enkelte handicappede og den enkelte handicappedes situation. Men trods de kritiske bemærkninger – og de gælder især tidspunktet for overførslen – tilsiger vi fra det konservative folkeparti vores medvirken til et positivt udvalgsarbejde.

Gerda Møller (KF):

I det konservative folkeparti kan vi gå ind for tanken om, at den pædagogiske bistand for alle undervisningspligtige børn samles i undervisningsministeriet. Vi kan også gå ind for, at der gennemføres en samlet lovgivning for al specialundervisning, og at de handicappede børn får en oplæring så nær det normale som muligt.

Vi finder også, at de kommunale myndigheder vil have bedre muligheder end staten for at koordinere de forskellige servicefunktioner i samfundet, så de bliver til størst mulig gavn for den enkelte; kommunerne er trods alt nærmere på barnet og hjemmet. Men vi vil have lov til at sætte et spørgsmålstegn ved, om denne udlægning af særforsorgen skal ske lige nu og med så kort en forberedelsestid, som der bliver. Det er ikke vort indtryk, at man ude i kommunerne er ligefrem vilde efter at få nye arbejdsopgaver lagt ud. Tværtimod er det almindelige indtryk det, at de spørger, om ikke de kan få et pusterum og i hvert fald tilstrækkelig tid til at sætte nye initiativer, som staten lægger ud til dem, i gang.

[Gerda Møller]

Det er rigtigt, som det står i bemærkningerne til lovforslaget om ændring af folkeskolen, at man siden 1969 har arbejdet på at få undervisningen af handicappede børn lagt ind i det almindelige skolemiljø i størst muligt omfang. Nye undervisningsmetoder, bedre hjælpemidler samt erfaringerne fra den specialundervisning, som man tog fat på i midten af 1940'erne, har gjort det muligt i stadig stigende omfang at normalisere de handicappede børns tilværelse. Derfor har skolerne i dag jo også elever, som tidligere hørte hjemme under særforsorgen. Den udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige forsorg, der skal finde sted efter de lovforslag, vi behandler i dag, må vel så betragtes som slutfasen af en længere udvikling henimod at give alle børn samme tilbud.

Man taler om integrering og normalisering, og jeg føler i den forbindelse trang til at sige, at det er meget væsentligt her ikke kun at tænke på de handicappede, men også at tænke på det, vi kalder de normale børn. Det er nemlig også en normalisering, at normale børn vænnes til at omgås handicappede, lærer at forstå dem og at acceptere dem.

Men jeg vil også føje noget til det, som hr. Bertel Haarder var inde på med hensyn til integreringen af de handicappede børn: det er nu ikke en lykke for alle at blive integreret. Selv færdes jeg meget ofte i kredse af hørehæmmede, og lige meget hvor meget man gør for dem for, om jeg så må sige at normalisere dem, viser det sig gang på gang, at i løbet af sådan en aften eller i løbet af en dag finder de altid sammen selv, for de føler sig trods alt bedst tilpas og kan gerere sig bedst, kan forstå hinanden bedst, når de er sammen med ligesindede og ligestillede. Men det skal altså ikke føre til, at man skal tro, jeg ikke synes, det er rigtigt, at vi prøver på at normalisere dem.

Men der vil være mange problemer i forbindelse med udlægningen. Først og fremmest må man spørge sig selv, om der nu også er de tilstrækkelige økonomiske ressourcer til det, for formålet med udlægningen skulle jo helst ikke bare være en administrativ reform, men en reform, der giver brugerne klienterne, eller hvad man nu skal kalde dem for, de bedst mulige vilkår og give ens tilbud og den bedst mulige bistand til alle.

Nu er der vel heller ingen, der forventer, at alle problemer løses med ét slag, og altså

heller ikke, at alle elever, der i dag er under særforsorg, kan undervises i folkeskolens almindelige klasser. Der vil stadig væk være brug for at opretholde særlige skoler, som udvikler børnene til at lære de mest almindelige færdigheder, ligesom det bliver nødvendigt fortsat at have institutioner, der kan tage sig af de børn, der skal have tilsyn døgnet rundt. Men tendensen fra de senere år, der viser en stadig større tilgang til folkeskolen af særforsorgens børn, vil fortsætte, bl. a. også fordi stadig flere forældre ønsker at beholde børnene hjemme – og det synes jeg er en god ting – og få dem undervist i et almindeligt skolemiljø.

Men denne udlægning vil få indflydelse på antallet af lærere i folkeskolen bl. a. som støttepædagoger og vil få indflydelse på uddannelsen af lærere med specialpædagogiske kvaliteter. Den vil få indflydelse på klassekvotienterne og på det undervisningsmateriale, der skal være. Det vil altså sige, den betyder en fordyrelse af hele skolevæsenet.

Dertil må man sige, at i forvejen har folkeskolen jo langtfra de nødvendige midler til at gennemføre den nye folkeskolelov efter dens intentioner, og derfor kan man godt være bekymret for de børn, der skal integreres. Skole og Samfund giver i sin henvendelse til undervisningsministeren udtryk for den samme bekymring. Jeg skal ikke citere hele deres henvendelse, men kun sige, at landsforeningen med bekymring har fulgt diskussionen om integrering og de praktiske resultater af den; det gælder, så vidt jeg forstår, den allerede igangværende integrering. Videre i henvendelsen siger de, at folkeskolens specialundervisning er præget af usikkerhed med stadige forandringer mellem forskellige foranstaltninger, og at integrationsdebatten i alt for høj grad er blevet gjort til et spørgsmål om holdninger, mens problemet om ressourcer skubbes i baggrunden. Man savner en central koordinering af den specialpædagogiske bistand, og uddannelseskapaciteten for speciallærere slår ikke til.

Jeg synes også nok, at den oplysning, de giver om – og jeg går ud fra, at den er rigtig – at trods faldende elevtal i specialklasserne er specialundervisningstimerne de sidste fem år steget med 60 pct., således at hver sjette time i folkeskolen anvendes til en form for specialundervisning, må give stof til eftertanke. Man må spørge sig selv, om de børn, der

[Gerda Møller]

nu skal sluses over i folkeskolen, også vil være så godt hjulpet undervisningsmæssigt, som det stilles dem i udsigt, og samtidig spørge om, hvad det kommer til at betyde for de såkaldt normale børn. Kommer vi i den situation, at hele niveauet i folkeskolen sænkes? Jeg synes, der er mange ting, der trænger til opklaring i den forbindelse.

Hvis udlægningen skal komme til at fungere fuldt tilfredsstillende, må det altså betyde en væsentlig fordyrelse af skolevæsenet, og det må blive nødvendigt at finde en eller anden form for et finansieringsprincip, således at det ikke skal være således, at en kommune skal kunne tjene penge på at sende et barn til særundervisning i en forsorgsskole under amtet, men at det på den anden side heller ikke skal blive for dyrt for kommunen at beholde barnet i folkeskolen. Jeg er interesseret i at høre, hvilke tanker ministeren har gjort sig for at løse dette problem.

Om enkeltheder i lovforslaget kan jeg bare sige, at vi tror, det er rigtigt, at kommuner og amtskommuner løser opgaverne i fællesskab, fordi det må være svært for den ene part at klare det hele. Vi finder det også rigtigt, at der stadig åbnes mulighed for 11 års undervisning af de svært handicappede, samt at børn i førskolealderen skal tilbydes specialpædagogisk bistand.

Hvad angår forpligtelsen for amtskommunen til at sørge for specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand til børn og unge under 18 år, hvis udvikling kræver en særlig vidtgående hensyntagen eller støtte, finder vi lovtæksten meget uklar, og jeg vil gerne have ministerens ord for, at man ikke behøver at frygte, at vi nu får to skolevæsen, nemlig et kommunalt og et amtskommunalt, når det drejer sig om denne undervisning; man kunne så frygte, at serviceniveauet ville blive forskelligt i de forskellige amter.

Hvad angår lovforslagene om en specialundervisning for voksne og den kompenserende specialundervisning, har jeg ikke meget at sige. Vi er tilfredse med lovforslagenes udformning, en udformning, der sikrer, at det private initiativ – og dér tænker jeg først og fremmest på oplysningsforbundene – får samme muligheder, som de har i dag. Vi er også meget tilfredse med bemærkningerne til § 2 i L 187, hvor det siges, at ministeriet i de nærmere regler, der skal udstedes i medfør af stk. 1, 1. punktum, vil søge at sikre en vide-

reførelse på privat initiativ af de undervisningsopgaver, som hidtil er blevet løst af oplysningsforbund m. v. i henhold til lov om fritidsundervisning, samtidig med at amtskommunerne ved udlægningen overtager og viderefører de opgaver, som særforborgen hidtil har varetaget.

Vi går altså ind i et positivt udvalgsarbejde, men har som sagt vor tvivl, om det virkelig kan være rigtigt at føre denne udlægning ud på nuværende tidspunkt og i det fastsatte tempo.

Ingolf Knudsen (CD):

Jeg skal byde lovforslagene velkommen, men vil dog sætte nogle spørgsmålstejn, som egentlig hænger sammen med det, som fru Gerda Møller på fortrinlig vis lige har redegjort for her. Centrum-demokraterne er enige i tankerne om den administrative decentralisering til amterne. Jeg bemærkede, at hr. Bertel Haarder for et øjeblik siden bruge udtrykket, at man i venstre er indstillet på at decentralisere helt ud i de bæredygtige led. Man kan jo så altid prøve at definere, hvornår den bæredygtighed holder op. Vi mener nok, at vi i dette tilfælde vil kunne gå med til at decentralisere ud til amterne, selv om vi ikke som venstre er vilde med tanken om en decentralisering i alle tilfælde.

Hr. Bertel Haarder var inde på, at det for venstre var vigtigt også i et tilfælde som her at kunne konstatere forskelle fra kommune til kommune, og at gik det galt nogle steder, gjorde det nok ikke så meget, for så kunne man da redde det ind andre steder. Nu er det blot sådan, at i tilfælde som her er det mennesker, det drejer sig om, og det vil altid gå ud over mennesker, som er inde i nogle forsøg, som eventuelt går galt. Derfor vil vi fra centrum-demokraternes side gerne fastholde en ret så alvorlig styring af hele særforborgen, og vi mener til gengæld, at det må være rigtigt, at man administrativt har lagt den ind under amterne.

Hvad angår spørgsmålet om integration i folkeskole og andre steder, ved jeg ikke nok til med autoritet at kunne udtale mig, om det er rigtigt eller ikke rigtigt at gøre det. I det hele taget tror jeg, det er et område, vi nok må bevæge os med megen usikkerhed på, fordi vi trods alt er usikre på, om det er rig-

[Ingolf Knudsen]

tigt at gøre det. Det, jeg nu skal sige, er derfor nogle umiddelbare betragtninger.

Jeg vil nok sige, at skal man føre integrationsstanken igennem i folkeskolen, melder der sig nogle store problemer, der melder sig et problem om lærernes uddannelse, om de barrierer, der skal overvindes. Jeg tænker på de lærere, der er i folkeskolen for øjeblikket, uanset om de måske ikke direkte får noget med de nye elever at gøre, fordi de ikke er uddannede til at tage imod dem. Der er nogle holdningsmæssige barrierer, som nok er større, end man regner med, som skal overvindes.

I samme forbindelse må man påpege, om lærerne også har de muligheder, der gør, at man på forsvarlig vis kan tage imod disse elever. Når jeg siger muligheder, så tænker jeg på økonomien. Jeg må nok sige, at en forudsætning for at medvirke til dette må være, at den økonomiske baggrund bringes i orden, og jeg har ikke kunnet finde ret meget i lovforslagene om, at man har tænkt på det.

Jeg mener også, at man må pege på, at man mange steder lokalemæssigt heller ikke er i stand til at tage imod disse elever, og at undervisningsmaterialerne heller ikke – i hvert fald for øjeblikket – er af en sådan art, at man kan sluse dem ind i folkeskolen.

Det er nogle overvejelser, man må gøre sig med hensyn til personalets situation. Men andre overvejelser, der gælder, er dog børnene selv. Det enkle spørgsmål er, om integrationsstanken er rigtig, og dér må jeg henholde mig til det, som jeg indledte med, at min egen viden og erfaring på området ikke er særlig stor. Derfor er det altså som sagt nogle umiddelbare betragtninger.

Men jeg er ikke sikker på, at det i alle tilfælde er rigtigt at integrere. Når fru Mette Groes siger, at vi kender integration i folkeskolen, og at man var glad for den, forstod jeg, det gjaldt de fleste steder, altså hvor fru Mette Groes tænkte på folkeskolens specialundervisning osv. Jeg må dog nok sige, at det vist er at tage munden for fuld. Dér vil jeg dog hellere henholde mig til det, som også fru Gerda Møller var inde på omkring usikkerheden med hensyn til det arbejde, der udføres. Jeg har så sent som her til middag været sammen med lærere, som har specialundervisning i folkeskolen, og talt med dem om deres situation. Jeg har fornemmet en usikkerhed, som dels bunder i deres egen

uddannelsesbaggrund, men så sandelig også med hensyn til de økonomiske rammer, der gives for, at deres arbejde kan lykkes, og med hensyn til den hjælp, der ydes dem. Hvis disse ting ikke er i orden, er jeg bange for, at det, man gør, er, at man ødelægger mere for disse børn, man af en eller anden ideologisk grund måske vil have integreret, end man hjælper, og så tror jeg, at man gør meget, meget stor skade. Derfor mener jeg nok, at det er ting, vi må have drøftet igennem i udvalget, og i hvert fald ting, som vi må indhente ekspertbistand til at vurdere. Det er jo også ting eller overvejelser, der ligger ude over lovens bogstav.

Som sagt, vi er usikre vedrørende en del af områderne, om det er rigtigt at gøre det, men vi vil da selvfølgelig medvirke i udvalgsarbejdet. Vi håber, at vi gennem et fornuftigt udvalgsarbejde kan få endevendt disse problemer, så vi også tager de menneskelige, økonomiske og uddannelsesmæssige forhold i betragtning. Jeg mener at måtte understrege endnu en gang, at det må også være forudsætningen for, at loven kan gennemføres.

Yvonne Herløv Andersen (CD):

Jeg skal ikke genoptage debatten fra den 1. februar, idet det jo, som det fremgår, drejer sig om rent administrative love og en administrativ udlægning af særforborg.

Men det er jo sådan set en historisk dag. Vi tager hul på den sidste del af socialreformen, og på en historisk dag bliver der sagt mange smukke ord. De er sagt. Så jeg vil koncentrere mig om det, jeg synes der mangler i de lovforslag, vi har fået forelagt. Det kan godt være, det bliver en gentagelse af noget, jeg har sagt på et tidligere tidspunkt.

Det, jeg især finder beklageligt – for at bruge et mildt ord – er, at særforborgens målsætning forsvinder ud af lovgivningen. Der står i den skriftlige fremsættelse, at man ikke mener, det er nødvendigt at give særlige regler herom. Jeg har nærlæst forslagene og finder den ikke i forslaget om ændring af lov om social bistandslov. Dér står den altså ikke. Målsætningen for særforborg er ingen steder at finde. Den er nævnt i bemærkningerne, men jeg ville meget gerne have det ind i selve lovteksten.

Desuden skifter man nu det centrale vejledende råd og det lokale vejledende råd ud

[Yvonne Hørløv Andersen]

og erstatter dem med et centralt handicapråd og på lokalt plan i kommunerne med rådgivende forbrugergrupper i samme sætning, som man kender det fra bistandsloven, hvor man har socialforbrugergrupper siddende i nogle kommuner, men de er ikke oprettet alle steder. Jeg finder ikke, det er hensigtsmæssigt at fjerne de to råd, som var så tæt på de opgaver, de skulle varetage, og i stedet lægge dem over på andre mennesker, som nu skal til at sætte sig ind i det. Man må have en eller anden form for kontinuerlighed og helst så meget som overhovedet muligt.

En ting, jeg også har lagt mærke til, er, at der nu skal være forældrebetaling for åndssvage børns ophold på daginstitutioner, det vil sige, at der skal betales for en behandling. Jeg er klar over, at det er de specialinstitutioner, amterne skal oprette. Jeg finder det ikke rigtigt, at man skal betale for nogen form for behandling.

Som jeg sagde før, er loven om udlægning af åndssvageforsorgen rent administrativ. Amterne og kommunerne er neutrale over for det før udlægningen gældende serviceniveau. Her ligger ligesom kernen i det hele. Jeg ved godt, at der kommer en lille pakke bagefter, der hedder: socialministeren udsætter udbygningsplaner gældende for de første 5 år.

Derfor kan jeg ikke anbefale, at man skulle vente med at lægge forsorgen ud, for jeg vil nødig have et finanslovforslag til, hvor vi inden vedtagelsen søger at hindre, at der sker ændringer i budgetterne i nedadgående retning. Jeg kunne tænke mig, at det ville ske næste år igen. Derfor så jeg hellere, at forsorgen lægges ud så hurtigt som muligt, idet jeg dog har et håb om, at amterne vil gøre det bedre, end staten har gjort det.

Det drejer sig også om, at man bliver mere ansvarlig, fordi de borgere, der bor i amterne, er tættere på end f. eks. vi herinde i folketinget. Der er uendelig langt herind. Ude i amterne kan man bedre presse på og høre, hvad meningen egentlig er med tingene.

Jeg har lagt mærke til, at der står »amterne er forpligtet til«, »amterne er forpligtet til« osv. hele vejen igennem, uden at de sådan set får nogen kroner og øre med. Det vil så sige, at staten vasker sine hænder og overlader det til amter og kommuner at rette op på det, som staten vitterlig har forsømt. Det vil sige, at nu skal man til at gøre det godt,

for vi har jo ikke gjort det, vi skulle, endnu. Vi lægger noget ud, som ikke er færdigt, som ikke opfylder de krav, vi selv har stillet. Derfor må man håbe – og jeg har talt med flere amter – at de er så positive, som de siger indtil nu, og at de virkelig vil gøre noget ved det, for det bliver dyrt, det bliver meget omsiggribende, hvis de vitterlig skal opfylde de intentioner, som ligger i disse to lovforslag. Intentionerne er jo vældig smukke, og det er heller ikke dem, jeg er bekymret for. Jeg er bekymret for, om man får dem gennemført på en måde, som kommer klienterne til gode.

Så er der en ting, jeg er meget positiv over for, må jeg sige med det samme, og det er Kolonien Filadelfia. Jeg er meget glad for, at man kan videreføre den, for dernede har de erfaring og ekspertviden med hensyn til vores epileptikere; de regulerer medicin og forsøger at få undervisning i gang osv.

Jeg mener heller ikke, som jeg påpegede under debatten den 1. februar – som jeg i øvrigt ikke har taget op, det har jeg jo lovet – at vores daginstitutioner er parate til at modtage de handicappede børn. Det er de faktisk ikke. Jeg tror, man forestiller sig en meget større velvilje ude omkring både i befolkningen og i institutionerne som sådan over for vores handicappede børn. Der kommer nogle meget lange og trange forhandlinger i gang vedrørende at optage f. eks. et åndssvagt barn i en daginstitution, fordi i åndssvageforsorgens børnehaver har man én pædagog og én medhjælper til 6 børn, og jeg ved, at der er stillet krav om nu, at der skal være én støttepædagog, altså en krykke, til et barn i institutionerne. Jeg er ikke helt sikker på, at kommunerne føler sig overbevist om, at det er den rigtige måde at gøre det på, og jeg er heller slet ikke sikker på, at medarbejderne i daginstitutionerne, altså fritidspædagogerne og småbørnspædagogerne, er uddannet til at varetage de børns tarv, som kommer der nu. Jeg tror, man skal have en smiddiggørelse af hele begrebet uddannelse, så man kan rokere rundt; her er vi lukket for fast nu.

Ligeledes vedrørende de klienter, som flyttes til beskyttede boliger og almindelige lejligheder, har det skortet ganske gevaldigt på mennesker til at støtte dem, så de kan blive boende derude, så det ikke bliver en fiasko, for selv om de sådan set får de normales til-

[Yvonne Herløv Andersen]

bud – normale kan vi jo ikke gøre dem, som det er blevet sagt før i dag, bare vi kunne! – ender det som regel med invalidepension og et værelse med stereoanlæg, og hvad dertil hører, og en isolation, som man nok ikke kan forestille sig.

Jeg vil derfor gerne tilsige en hurtig behandling, men en velvillig behandling kommer det nok til at skorte på, medmindre vi gennem udvalgsarbejdet får gennemført nogle ændringer i det, der foreligger her i dag.

Ebba Strange (SF):

Det er en stor mundfuld lovforslag at skulle igennem, og det er derfor selvfølgelig også helt umuligt at komme igennem dem i detaljer, så mange af de kommentarer, jeg har at knytte til dem, må vente til udvalgsarbejdet. Jeg skal sige noget generelt og også sige noget om de enkelte punkter.

Det er sagt tidligere under debatten, at dette ligesom er den sidste del af socialreformen, og det får så også mig til at tænke på, at da vi i sin tid havde den sociale bistandslov til behandling her i tinget, sagde vi fra SFs side, at vores betingelse for at medvirke til bistandslovens gennemførelse var, at vi kunne være tilfredse med de økonomiske og administrative betingelser, hvorunder den skulle gennemføres. Det var vi ikke, og derfor medvirkede vi heller ikke til dens gennemførelse.

Jeg kunne egentlig sige lidt af det samme om de udlægningslove, vi behandler her i dag. Vi er i princippet i socialistisk folkeparti enige i at ophæve særforsorgsbegrebet, men vi er også helt overbevist om, og det er ministeren selvfølgelig også, at selv om vi ophæver særforsorgsbegrebet, ophæver vi ikke den situation, som de mennesker, der i dag er under særforsorgen, befinder sig i. Vi ved, at de er i situationer, der kræver ganske megen støtte og ganske mange ressourcer, for at de skal kunne få en positiv udvikling. Derfor vil vi interessere os meget for, under hvilke økonomiske og administrative vilkår disse love skal gennemføres.

Da vi havde debatten om åndssvageforsorgen den 1. februar her i tinget, blev jeg af fru Karen Thurøe Hansen kritiseret, fordi jeg ikke havde tillid til, at amterne og kommunerne kunne gøre de her ting godt nok. Det tror jeg såmænd nok de kan, for jeg synes

ærlig talt, at staten har gjort det rigtig skidt. Vi har netop, som fru Yvonne Herløv Andersen sagde, ikke tilnærmelsesvis opfyldt lovens formål, loven om åndssvageforsorg fra 1959. Det er jo det, der giver hele dilemmaet i dag, for hvis det var en forsorg, sådan som vi synes den skulle være, vi skulle lægge ud, var det for så vidt o.k., for så var der et forbillede for amterne, så var der noget, de kunne tage model af, så kunne de sige: sådan skal det gøres.

Der står udtrykkelig i socialministerens fremsættelsestale, at det er amtskommunerne, der skal sikre, at de eksisterende hjælpeforanstaltninger videreføres, og at det eksisterende serviceniveau ikke forringes, og samtidig er det altså socialministeren, der skal lægge de næste 5 års planer. Jeg vil da gerne herfra spørge socialministeren, om amterne har lov til at forbedre serviceniveauet, og hvordan man vil se på det fra regeringens side, for vi har jo været ude for i andre nedskæringsfaser, f. eks. på daginstitutionsområdet, at man fra regeringens og folketingets side har prøvet at pålægge kommunerne at foretage de samme nedskæringer og besparelser, som man gjorde fra statens side. Men jeg synes nok, det er et vigtigt spørgsmål, om de amter, der har lyst, kan gøre det. For hvad er det for et serviceniveau, vi overfører? Ja, jeg skal heller ikke, som fru Yvonne Herløv Andersen sagde det, genoptage debatten fra 1. februar, men vi konstaterede i hvert fald den dag, at dette folketing ikke engang ville være med til at give den nødvendige hjælp, der skulle hindre, at der igen i 1978, for tredje år i træk, skete en nedskæring på åndssvageforsorgens område.

Vi har overlæge på Ebberødgård Torben Hvams ord i åndssvagepædagogernes blad fra august for, at der allerede i det indeværende finansår er foretaget en 15 pct.s nedskæring, og at det næste finansår har nye nedskæringer forude. Vi ved det, jeg skal ikke gentage det.

Der er noget andet, jeg godt vil nævne. Den 18. maj 1976 vedtog dette folketing, at fremtidigt byggeri inden for forsorgen skulle ske i form af mindre institutioner. Det, man nu overlader amterne, er nogle mammutinstitutioner, som vi fra socialistisk folkepartis side har talt imod, hver gang vi havde lejlighed til det.

[Ebba Strange]

Nordjyllands amt skal overtage Vodskov, Frederiksborg amt skal overtage Ebberød-gård, og de skal overtage dem på de vilkår, på de betingelser og på det serviceniveau, som findes i øjeblikket. Det er det, man skal videreføre.

Jeg synes, det var noget andet, vi havde brug for fra statens side i denne situation. Jeg synes, vi havde brug for, at staten viste vejen og viste, hvordan en forborg for disse mennesker virkelig skulle være, at man satte ind nu med massive tilbud om tilskud til de amter, der kommer til at overtage den dårligst fungerende forborg. I stedet for skal vi nu have tilskud efter objektive kriterier. Vi har tidligere i forbindelse med bistandsloven diskuteret, hvor vanskeligt det var at finde objektive kriterier på de sociale områder, og jeg er meget spændt på at få nærmere at vide i udvalget, hvilke objektive kriterier det er, man vil tildele støtte efter, når det drejer sig om hele dette meget, meget, meget sårbare og meget vigtige område. Det er ikke så forfærdelig mange mennesker, det drejer sig om, men det drejer sig til gengæld om de aller-svageste mennesker, vi har i dette samfund.

Man siger fra ministrenes side, at det, vi står med, er en administrativ reform. Det er det selvfølgelig også først og fremmest, men det er minsandten en administrativ reform, der får meget store konsekvenser først og fremmest naturligvis for dem, der skal bruge den, for dem, der har handicap af en eller anden slags, for deres forældre, for deres pårørende, og det er også en udlægning, en reform, der får stor betydning for amterne og kommunerne.

Det siges også i bemærkningerne, at man skal tilsigte, at den udvikling, der er sket inden for forborgsgrenene, skal fortsætte.

Jeg vil egentlig også gerne – det er en indskudt bemærkning, jeg lige kommer i tanker om, det ligger lidt i tråd med fru Yvonne Herlov Andersens efterlysning af en formålsparagraf – spørge socialministeren: hvad med de forborgslove, vi har nu, altså lovene om åndssvageforborg, blindeforborg, døveforborg og sådan noget, hvad skal der ske med dem? Det siger dette jo ikke noget om, men nogle ændringer må der skulle ske i dem i hvert fald. Eller falder de helt væk? Jeg kan ikke se i nogen af de lovforslag, vi har fået, at de ophæves, men det kan være, det står et sted, jeg har bare ikke kunnet finde det.

Det, man bl. a. tilsigter, er selvfølgelig at fortsætte de integrationstanker og ideer, som staten har startet. Der er flere af ordførerne her, der har sat spørgsmålstegn ved integrationstanken. Jeg vil godt sige på socialistisk folkepartis vegne, at der er ingen tvivl om, at vi idémæssigt går ind for en integration. Vi gør det, fordi vi mener, det er umenneskeligt at sætte mennesker i båse, alt efter hvilket handicapprædikat man nu kan sætte på dem. Vi gør det, fordi vi ved, at ca. 75 pct. af de mennesker, der i dag er visiteret til åndssvageforborgen, hovedsagelig lider af et socialt handicap, som der kunne gøres meget mere ved, end der bliver gjort i øjeblikket. Men vi erkender, at der skal penge og ressourcer til, og det er noget helt centralt, at vi ikke kan integrere for de samme penge, som vi i dag giver for at have segregation, altså vi kan ikke integrere og så tro, at vi kan klare det for de samme penge, som vi skiller ad for. Der kræves penge, i hvert fald i en overgangsperiode. Jeg er enig med de ordførere, der har talt om, hvilke krav det stiller til lærerne og deres uddannelse, til børnehavepædagogerne og fritidspædagogerne og deres uddannelser, til lokaleindretning, til materialer. I det hele taget koster det penge, hvis ikke netop de svageste skal blive tabere. Jeg tror selvfølgelig også, der er en grænse for, hvor mange vi kan integrere. Det, jeg siger her, er altså ikke udtryk for idealisme, for selvfølgelig er der nogle, der aldrig vil kunne integreres i det almindelige skole- og daginstitutionssystem, men mange flere kan, det er jeg overbevist om, dog kun på visse vilkår, og hvis ikke vi sørger for at have de vilkår i orden, så skader vi mere, end vi gavner.

Det skal selvfølgelig ikke mindst være en kommentar til den situation, vi har på vores daginstitutioner, som også har været nævnt i dag. Jeg har set, at BUPL har modsat sig integrationen, og jeg kan godt forstå det, jeg ville selv have gjort det samme, hvis jeg havde været praktisk arbejdende børnehavepædagog i dag, for de kan ikke magte det derude. De kan simpelt hen ikke med den normering, der er, og derfor oplever vi rundt omkring i kommunerne, selv i kommuner, hvor de tidligere har været meget positive over for at tage handicappede børn ind, at de viger tilbage for det, og selv, jeg havde nær sagt helt almindelige talebørn, som vi kalder dem ude i børnehaverne, er man tilbageholdende

[Ebba Strange]

med at tage ind nu, fordi man ikke har den personalemæssige styrke til at kunne klare det. Det går – og det har den lægerapport vist, som vi har fået for nylig, og som skulle prøve at gøre konsekvenserne af nedskæringerne i daginstitutionerne op – ikke bare – hvis det så endda var det, og det er slemt nok – ud over de børn, der har et handicap, men det går også ud over de andre børn, fordi meget af de voksnes tid går med at tage sig af de handicappede, og når der ikke er personale nok, går det simpelt hen ud over alle børnene. Så vi må i hvert fald have kigget på de normeringer, inden vi beslutter disse ting.

Så er jeg selvfølgelig også meget skuffet over at se, at socialministeren, der går ind for gratis daginstitutioner til alle børn, i hvert fald hvad angår forældrebetaling, nu begynder at operere med, at der skal betales for børnehavepladser for børn, der har handicap. Og jeg kan slet ikke få det til at passe sammen med det, der sorterer under undervisningsministeren, hvor der i et af forslagene står, at kommunerne skal iværksætte specialpædagogisk bistand for børn under den undervisningspligtige alder. Hvad i alverden er det så, vi skal? Skal vi til at slås om, hvorvidt vi skal hen i en børnehave, som vi skal betale for, eller skal vi under en undervisningsministeriel bistandsinstitution, hvor vi går gratis, eller hvad er det? Jeg har set i bemærkningerne til lovforslaget, at man hovedsagelig tænker på børn med talevanskeligheder og hørevanskeligheder, og jeg ved, at de har meget brug for tidlig stimulering, men jeg ved også, at vores åndssvage børn har brug for meget tidlig stimulering. Det gjorde jeg en hel del ud af den 1. februar. Jeg synes ikke, man kan være bekendt i dette folketing at vedtage, at man skal begynde at opkræve betaling for de her ting.

Med hensyn til skolesituationen er det socialistisk folkepartis mål, at så mange som muligt skal undervises i den almindelige folkeskole, men igen er det selvfølgelig et spørgsmål om ressourcer, som jeg har nævnt, og så er det et spørgsmål om mennesker og et spørgsmål om individer. Jeg tror, det er fantastisk vigtigt, at den integration, der skal foregå, kommer til at foregå i et tempo, der er afpasset efter de enkelte personer, som det drejer sig om, først og fremmest selvfølgelig børnene, men også lærerne, altså at integrati-

onen foregår i et tempo, som man kan magte.

Så vil jeg også meget gerne have tilbageført undervisningsretten til det 21. år. Vi ved, at de børn og de unge mennesker, vi har at gøre med her, er børn og unge mennesker, der kan lære ganske meget, men som er væsentlig længere tid om det end børn, der ikke har de vanskeligheder som de børn og unge, disse lovforslag handler om. I en tid, hvor vi oven i købet har den kolossalt store ungdomsarbejdsløshed, og hvor vi godt ved, at de mennesker, det her drejer sig om, er de mest udsatte, også når det drejer sig om at komme ud på arbejdsløshedsmarkedet, synes jeg, det ville være meget vigtigt, at vi kunne bibeholde undervisningsretten til det 21. år.

Jeg har selvfølgelig studeret de forslag, der ligger om fritidsundervisning for voksne, og ved, at undervisningsministeren nok vil svare, at der vil blive givet fritidsundervisningstilbud, der vil kunne tilgodese det formål, som den nugældende undervisning opfylder i dag. Jeg er selvfølgelig tilfreds med specialundervisningen til børn i skolealderen til det 18. år, men ville altså gerne have den udvidet til det 21.

Jeg vil gerne i forbindelse med spørgsmålet om fritidsundervisningen, der altså skal klare de her ting for de voksne, spørge socialministeren – og hvis hun ikke kan svare nu, kan vi få det opklaret i udvalget – om det er helt sikkert, at de elever, der deltog i det pædagogiske træningscenters arbejde ude i Gentofte, som måtte lukke sidste år, i dag modtager et lige så kvalificeret undervisningstilbud, som de gjorde, inden det blev lukket.

Endelig skal jeg til slut nævne spørgsmålet om forbrugerindflydelse. Jeg har set med tilfredshed, at socialministeren vil oprette et centralt rådgivende organ, og at socialministeren siger, at amterne kan oprette sådanne. Jeg tror, det er vigtigt, at vi i lovgivningsform beslutter herindefra, at det skal amterne gøre. Jeg tror, det er fantastisk vigtigt i den nye situation, som amterne kommer til at stå over for, at de har et sådant rådgivende organ, og at dette rådgivende organ omfatter både personalegrupperne, der arbejder inden for de forskellige forsoresgrene, og forældrene, og at det selvfølgelig også har repræsentanter for de forskellige handicaporganisationer, sådan som socialministeren selv er inde

[Ebba Strange]

på det. Jeg mener altså, at både personale og forbrugere skal være repræsenteret.

Der er mange problemer i forbindelse med disse lovforslag, og SF vil arbejde videre med dem i udvalget. Vores endelige stilling vil afhænge af, under hvilken form de vil komme til at foreligge den dag, de skal til tredje behandling.

Freddy Madsen (DKP):

Jeg har delt taletiden med fru Tove Jørgensen og skal fremsætte nogle bemærkninger om de undervisningsmæssige problemer i disse lovforslag.

Jeg vil gerne sige til indledning, at vi går ind for de intentioner, som ligger i forslagene om en udvidet integration, men den rejser unægtelig, som det også allerede er fremgået af debatten, en lang række væsentlige og vigtige spørgsmål, og de bliver ikke mindre af, at der i forslagene er en lang række løse ender, hvor der bare er udstukket nogle retningslinjer, men hvor det er umuligt på nuværende tidspunkt at se, hvad der vil komme ud af det.

Jeg skal komme ind på nogle af de principielle spørgsmål omkring denne undervisning.

For det første: kan en undervisning af handicappede børn spændende fra bevægelsehandicappede, spastikere, epileptiske, døve og blinde over åndssvage til retarderede, samspilsramte og psykisk hæmmede elever dækkes af den målsætning, dette ting har opstillet for folkeskolen? Vi mener, der må meget mere til. Det grundlæggende krav til samfundets undervisningstilbud til alle former for handicappede elever må være, at der sikres disse elever sådanne undervisningsmuligheder, at de kan opnå den maksimale udnyttelse af deres evner og anlæg. Det må være en klar målsætning, at disse elever, for så vidt deres konkrete handicap ikke direkte gør det umuligt, skal kunne forlade skolen med samme forudsætninger for den livslange uddannelse som alle andre elever. Det betyder f. eks., at hvis en samlet vurdering af den handicappedes situation og muligheder viser, at den pågældende vil være 12 år om at lære det samme, som normalklassens elever lærer på 10 år, så må der også tilrettelægges en undervisning, der strækker sig over 12 år.

Hvis man har dette som målsætning, og hvis de nødvendige faciliteter og midler er til rådighed, kan integreringen af handicappede i folkeskolen drives meget vidt. Men hvis de handicappede sluses ind i folkeskolen alene for at nyde godt af det sociale samvær med børn uden handicap, gør man de handicappede en bjørnetjeneste.

Det næste spørgsmål, som de foreliggende lovforslag rejser, er, hvem der skal træffe afgørelse om, hvilken specialundervisning der skal tilbydes den enkelte elev og ud fra hvilke kriterier. Bortset fra nogle bemærkninger om, at afgørelsen må bero på et konkret skøn, pædagogiske betragtninger og mange andre smukke udtryk, taler de foreliggende lovforslag alene om administrative afgørelser, om klageadgang samt om økonomi. Hvis omkostningerne væsentligt overstiger, hvad der er almindeligt for specialklasseundervisningen i kommunerne, siges det, overgår forpligtelsen til at undervise eleven til amtet. Man kan da let forestille sig stridigheder mellem amt og kommune om en elevs anbringelse, hvor alene de tilstedeværende anbringelsesmuligheder og økonomiske hensyn vil være afgørende.

Som det er nu, er der opbygget en ekspertise inden for de enkelte grene af for sorgen. Der er ikke i de foreliggende forslag taget stilling til, hvilke faglige instanser der skal undersøge eleven og afgøre, hvilket konkret undervisningstilbud eleven har behov for.

Det fremgår heller ikke af lovforslagene, om man vil holde den oparbejdede ekspertise i sorgens forskellige grene samlet, hvilket vil være en forudsætning for udnyttelse af forskningsresultater og udvikling af hensigtsmæssige undervisningstilbud, som muliggør en eventuel integrering. Hvis ikke vi skal se skiftende fremgangsmåder og helt forskellige afgørelser fra kommune til kommune og fra amt til amt, må der udformes regler for opbygning af ekspertgrupper og faste procedurer for visiteringen til specialundervisning. Sådanne ekspertgruppers arbejdsområde skal ikke begrænses til selve visitationen, men må også kunne omfatte en kontrol med den enkelte elevs undervisningsforløb.

Alle de steder, hvor de foreliggende lovforslag taler om regler fastsat af undervisningsministeren, nærmere regler, fornøden uddannelse osv., må der redegøres i detaljer for, hvilke råd og udvalg der agtes nedsat for

[Freddy Madsen]

at udforme disse regler og krav, og hvilken sammensætning disse råd og udvalg skal have. Hvilken vægt tillægges den faglige ekspertise i forhold til kommunale og amtskommunale forenklings- og sparehensyn, og hvilken indflydelse får lærere, forældre og elever?

Hvad angår henvisningen til specialundervisning, forudsætter lovforslaget, at skolepsykologen henviser. Det må stå helt klart, at skolepsykologens uddannelse ikke er tilstrækkelig på dette omfattende område, som nu tænkes lagt ind under folkeskoleloven.

For elever under skolealderen kan det næppe heller være rimeligt at inddrage skolepsykologen. Her er også et spørgsmål, som må afklares.

Om forslaget vedrørende specialundervisning af voksne skal bemærkes, at det forudsætter en adskillelse mellem den egentlige undervisning og oplæring eller optræning på beskyttede værksteder. For den voksne åndssvage elev er denne opdeling næppe hensigtsmæssig, og lovforslaget er i sin opbygning ikke relevant over for den voksne åndssvages undervisningsbehov.

Om integration af en handicappet elev i normalskolen er ønskelig eller ej, er alene et spørgsmål om, hvorvidt der kan skabes et undervisningstilbud, der opfylder målsætningen, og om de nødvendige ressourcer er til rådighed. Der vil være typer af handicap, hvor integrationen vil være uforenelig med kravet om et relevant undervisningstilbud. Til gengæld ville – og det er det, som man kunne opnå – mange helt urimelige udskillelser fra normalskolen kunne undgås, hvis folkeskolens tilbud var bedre, hvis førskoleundervisningen var bedre, hvis klassekvotienten blev sat ned, hvis lærerens efteruddannelse blev forbedret, hvis vi indførte skolebespisning, bedre forebyggende sundhedstjeneste osv. osv. Men det er jo det modsatte, der er sket. Folkeskolens niveau er allerede betydelig nedskåret, og derfor er det også vores bekymring, at de foreliggende forslag indicerer yderligere nedskæringer på de tilbud, der skal gives til de handicappede børn.

Derfor ser vi med overordentlig stor skepsis på det, som kan komme ud af de forslag, der her er fremsat, men vi mener, der kunne komme noget nyttigt ud af dem. Alt det vil imidlertid afhænge af besvarelsen af de spørgsmål, som jeg her har rejst, og mange

flere, som vi vil stille i udvalget. Det vil til syvende og sidst afgøre vores endelige stilling til disse forslag.

Tove Jørgensen (DKP):

Det, der kan gøre os betænkelige fra DKPs side ved de forslag til udlægning, der nu er blevet fremsat, er en række principper, som fremgår af forslagene.

Der er for det første spørgsmålet om særforborgens ophævelse som begreb, netop det, at målsætningen for særforborgen forsvinder. Der er spørgsmålet om neutralitet i forhold til den nuværende standard inden for for sorgen. Der er spørgsmålet om mangel på minimumskrav til standarden for behandlingen, således som det er i forslaget nu. Der er en indførelse af betaling for ophold i daginstitutioner og en udvidelse af betalingen til fritidsundervisningen for handicappede og åndssvage. Der er tale om ophævelse af lokale vejledende råd. Og sidst, men ikke mindst, er der de betænkeligheder, der kan være ved at udlægge for sorgen i den nuværende situation med de økonomiske betingelser, vi har, under hensyn til den krise, vi står midt i. Det rejser det spørgsmål, som flere andre ordførere har været inde på, om tidspunktet er rigtigt valgt.

Det vil bl. a. være spørgsmålet, om kommuner og amter er i stand til at leve op til det behandlingsapparat, som i øjeblikket findes i statslig regie. Jeg tænker ikke kun på de institutioner, der findes, selv om det også er dem, jeg tænker på, men jeg tænker også på ekspertisen, som er opbygget i træningscentre for forskellige former for handicap. Jeg tænker på den know-how, der er opbygget i behandlingsapparatet, og som nu vil blive splittet for alle vinde. Jeg tænker sidst, men ikke mindst, på alle de nedskæringer, der har fundet sted inden for daginstitutionerne og skoleområdet.

Af de forborgsgrene, som vi nu vil udlægge, er åndssvagefor sorgen den største, men det skal ikke glemmes, at der også er en række andre handicap, som vil blive sendt ud i forskellig decentral regie til nogle apparater, der slet ikke er opbygget endnu, og vi ved meget lidt om, hvordan de skal opbygges, for det fremgår ikke ret meget af de forslag, der foreligger her.

[Tove Jørgensen]

Det, der har været intentionen i forslaget, siges det, er spørgsmålet om integration og normalisering. DKP har ikke noget imod integration, men spørgsmålet er, om man er parat til at betale, hvad det koster at integrere, for skal man integrere fysisk eller psykisk handicappede i normalsamfundet, kræver det et stort behandlings- og hjælpeapparat, der vil være betydelig dyrere end det apparat, der i dag er opbygget. Spørgsmålet er, om vi i dag har råd til at opbygge dette apparat.

Når vi taler om normalisering, mener vi fra DKPs side, at det må dreje sig om, ikke nogle tilbud, der svarer til dem, andre såkaldt normale mennesker får i det her samfund, men tilbud om at give dem med fysiske og psykiske handicap en mulighed for at leve en normal tilværelse med de hjælpemidler og foranstaltninger, som dette kræver.

Jeg er meget enig i de betænkeligheder, som flere ordførere har fremført, bl. a. er jeg meget enig i de bemærkninger, som kom fra fru Yvonne Herløv Andersen side. Jeg kan heller ikke undlade at give udtryk for betænkeligheder, når jeg tænker på de erfaringer, vi har gjort med bilstandsloven, og det, der er kommet ud af den i forskellig henseende. Jeg kan bare nævne de problemer, der har været med at få defineret, hvad det nødvendige antal daginstitutioner er i henhold til bilstandsloven.

Det, der ligger i lovforslaget om særforsorgens ophævelse som begreb, om en normalisering af tilværelsen for mennesker med fysiske og psykiske handicap, er noget, som ideologisk ser meget smukt ud, men som, når vi begynder at nærme os realiteterne, har nogle ganske bestemte kontante krav. Vi kan ikke undervurdere, at der i dag i vores samfund er betydelig forskel f. eks. på at have fysiske og psykiske handicap. Der findes i øjeblikket en nedvurdering af alt, hvad der hedder psykiske sygdomme, og det kan betyde, at mange forældre vil falde for fristelsen til ikke at få deres barn registreret under åndssvageforsorgen og få det begreb fjernet, så de ikke længere ligsom er stempet på forhånd.

Vi har det bl. a. fra Århusundersøgelsen, der viste, at 20 pct. af de børn i Århusområdet, der havde et behandlingsbehov, ikke er registreret som åndssvage. Det er det, der er risikoen ved at ophæve særforsorgen som begreb. Vi vil ikke længere kunne afgrænse og definere de grupper og de personer, der

har brug for særlig hjælp efter bilstandsloven og efter andre bestemmelser om hjælpeforanstaltninger.

Jeg er også enig i noget af det, fru Gerda Møller sagde, bl. a. det om, hvordan det på længere sigt vil virke, når vi tager de handicappede og vil anbringe dem i det normale system. Det er igen ikke, fordi vi er modstandere af, at det skal ske, men vi skal også tænke på de menneskelige konsekvenser bl. a. for de børn, der kommer ud i folkeskolen og i daginstitutionerne og måske ikke kan oprette kammeratforhold til de andre grupper, de bliver såkaldt integreret med. Det er noget, der især vil komme til at gøre sig gældende omkring pubertetsalderen. Har vi nogle enkelte handicappede, der står helt totalt isoleret og ligesom vil blive lukket ude af kammeratforholdene, kan vi risikere at skabe større problemer end dem, de i øjeblikket har ved i hvert fald at have mulighed for at være sammen med andre, der er i nogenlunde samme situation.

Jeg vil også godt henvise til, at socialleder inden for åndssvageforsorgen Jens Eriksen i Aktuelts paneldebat for nylig udtalte, at såfremt man skal opnå ligestilling for åndssvage f. eks., må de i mange henseender favoriseres. Det, det altså drejer sig om, er en positiv diskriminering, og den har vi ikke nogen garanti for vil finde sted, sådan som forslaget er formuleret.

Der er spørgsmålet om, hvordan de åndssvage og dem med forskellige fysiske handicap skal fungere i eller uden for institutioner. Det er helt klart, at der vil være grupper, der aldrig på noget tidspunkt vil have mulighed for at leve i hvert fald en voksentilværelse uden for institutioner. Det er lige så rigtigt, at en lang række mennesker vil kunne integreres i det omgivende samfund, hvis der opbygges et hjælpeapparat og et behandlingsapparat. Men det, der ligesom er uklart ved dette forslag, er, hvor den ekspertise, der nu er opbygget, bliver af, og hvordan den vil blive udnyttet. Det, der ligger i særforsorgens ophævelse som begreb, er kort sagt, at man nu går væk fra retsprincippet omkring særforsorgen og over til skønspincippet, som vi mange gange har kritiseret som et tilbageskridt for den enkelte i systemet.

Det står direkte i bemærkningerne til forslaget, at det er neutralt over for den gældende standard. Der står, at kommunerne og

[Tove Jørgensen]

amterne skal have kompensation, og at den skal fastsættes ud fra forholdene omkring udlægningen efter objektive behovskriterier. Men hvad er udgangspunktet? Det er nedskæringerne i 1978, hvor vi alene i finansåret 1978 får en nedskæring på 26 mill. kr., og vi har også nogle nedskæringer i de foregående år. Det er den standard, der skal være gældende, når man beregner de objektive behovskriterier, dvs. et absolut minimum, der går til erstatning til amter og kommuner.

Desuden er der ingen garanti for, at pengene anvendes til formålet, for det er kommunernes skøn, om man vil bruge de penge, man får efter objektive behovskriterier, til den ene eller den anden form for virksomhed.

Hr. Freddy Madsen har været inde på forholdene omkring skolevæsenet, og jeg vil kun gøre opmærksom på, at også her er der tale om, at de elever, der skal være i skolesituationen, får en forhøjet normaludgift, og derudover skal det klares.

Der er spørgsmålet om de nødvendige institutionspladser, et udtryk, vi gang på gang har kritiseret, og det er noget, der går igen i denne lovgivning. Hvis vi kigger på lovforslaget om ændring af lov om social bistand med flere love, står der i pkt. 3 »i fornødent omfang«. Der står i pkt. 5 »de nødvendige merudgifter«, og sådan kan vi blive ved, det ene punkt efter det andet. »Det nødvendige antal pladser på særlige daginstitutioner«, »det nødvendige antal pladser på institutioner for voksne« osv. Vi har ikke nogen klar definition af, hvad der skal forstås ved det, og den ville jeg meget gerne have at ministeren gav os her, for den har vi savnet gang på gang i bistandsloven. Vi har gang på gang bedt om den. Vi ser meget gerne, at vi får en definition af, hvad der er nødvendigt.

Jeg vil også godt lige gøre opmærksom på, at man henviser til, at det er udbygningsplanerne, der skal give garanti for, at der i hvert fald ikke skæres ned. Med hvad er udbygningsplanerne værd i dag? De svarer jo ikke til de reelle behov. Det er nogle papirplaner, og kommunerne er ikke forpligtet til at følge dem budgetmæssigt. Der ligger ikke nogen garanti i udbygningsplanerne.

Så er der hele spørgsmålet omkring situationen på daginstitutionerne, som den er i dag. Jeg skal lige i flæng nævne fra lægerapporten, som er udsendt gennem forlaget Børn og

Unge, at deri skriver Københavns amts sygehus i Gentofte, at man har mærket, at de meget belastede og behandlingskrævende børn ikke i samme omfang som tidligere har kunnet integreres i samfundets normale institutioner. Det er det, man nu vil byde førskolebarnet med fysisk eller psykisk handicap.

Vi kan også stille det spørgsmål, hvem der har det afgørende ord i hele behandlingsapparatet. Det er de sociale udvalg. Det er ikke dem, der har forstand på at vurdere de behov, der er. Der kan også oprettes institutioner som selvejende institutioner, dvs. overladt til privat veldædighed, og sådan kunne man blive ved. Jeg kan desværre ikke nå at komme ind på alle forhold, men jeg må sige, at vi er meget betænkelige ved en række af forslagene og ved den helhed, som udlægningsloven kommer til at indgå i.

Grethe Philip (RV):

De overvejelser, vi nu er inde i, går tilbage til socialreformkommissionen og er et sidste led i gennemførelsen af de forslag, som kommissionen kom med. Det var dengang noget helt centralt, at man gerne ville samle de sociale institutioner og de sociale støtteordninger på kommuner og amtskommuner, og det indebar, at man overførte en hel del institutioner og sociale områder fra staten til kommuner og amtskommuner. Det er det samme, der foreslås med disse lovforslag, at man lægger noget fra staten over på amtskommunerne, hvor de store institutioner og i det hele taget en række af institutionerne skal ligge, medens kommunerne skal tage sig af andre opgaver, bl. a. inden for skoleområdet, og også den nære støtte til forældre med børn hjemme. Til det sidste må jeg dog tilføje, at på det punkt har vi allerede foretaget ændringen. Det er jo allerede sådan, at det er kommunerne, der skal træde til og give støtte til forældre, som har deres børn hjemme, men det er denne ordning, der yderligere udbygges.

Og så stiller man sig det spørgsmål: kan kommuner og amtskommuner klare dette? Jeg tror for så vidt nok, at fru Gerda Møller har ret, når hun siger, at man ude i kommunerne og amtskommunerne trænger til et pusterum og synes, at nu har man fået mange opgaver og vil gerne vente lidt. Men for det første skal det ikke ske fra dag til dag, der

[Grethe Philip]

skal gå nogle år, inden udlægningen finder sted, for det andet er det noget, man længe har været forberedt på, og selv om jeg nok kan se, at der ligger nogle problemer i det, er de dog ikke større, end at jeg vil give tilslutning til tanken.

Der har været ordførere her, som har været bekymrede for, om kommunerne kunne klare disse opgaver, og hvor niveauet ville blive lagt. Jeg tror, at der som helhed er grund til at have tillid både til kommuner og til amtskommuner. Jeg mener, at de erfaringer, vi har gjort med andre opgaver, der blev lagt ud, har vist, at kommunerne er gået til dem med meget stor interesse og har lagt mange kræfter i dem.

Dertil kommer så yderligere en ting, som jeg lægger meget stor vægt på. I samme øjeblik vi lægger opgaverne og beslutningerne ud til kommuner og amtskommuner, vil også langt flere blive inddraget i hele beslutningsprocessen, langt flere vil blive klar over problemerne og vil komme ind i drøftelser af, hvordan man bedst skal løse dem. Jeg mener, at det i et demokratisk samfund er noget overordentlig vigtigt, og jeg tror også, det vil virke positivt for de åndssvage. For det er det, der er det afgørende i denne sag: hvordan vil klienterne blive stillet?

Standarden skal som helhed holdes i første omgang, og vi må da håbe på, at der bliver økonomiske midler til forbedring overlans. Jeg siger udtrykkelig, at standarden som helhed skal holdes. Vi har tidligere haft en dagsorden om, at standarden på hver enkelt institution skulle skrues fast. Det mener jeg er en misforståelse. Det rimelige må dog være, at der ikke er nogen, der lades i stikken til fordel for andre grupper, som af den ene eller den anden historiske grund ligger på et betydelig højere niveau. Jeg mener tværtimod, at det er noget meget vigtigt, at vi får en resourceudjævning, sådan at niveauet for det, der i øjeblikket er særforborgspatienter, bliver ens, uafhængigt af, hvor man bor, og hvilket sted man inddrages under.

Det, der er nøgleordene i det forslag, vi behandler, er integrering eller inddragelse i det øvrige samfund på en nærmere måde, end vi har det nu. Det er spørgsmålet om normalisering. Det er noget, der skal tage sin tid. Jeg siger udtrykkelig: skal tage sin tid; for jeg mener, at det vil blive gjort på den bedste måde, hvis man ikke styrter til med en

meget hurtig integrering. Men jeg finder, at det i sig selv er noget lykkeligt, at vi afskaffer de skarpt afsøndrede båse. Jeg tror bare, man skal være klar over, at denne integrering vil stille ganske overordentlig store krav, ikke alene til lærere ude i skoler og andre undervisningsinstitutioner, men også i allerhøjeste grad til ganske almindelige mennesker i deres færden. Det kræves af os alle, at vi, hvor vi møder mennesker med alvorlige fysiske handicap, er villige til at inddrage dem i familie- og vennekredsen og er villige til – også selv om det måske kan betyde visse afsavn for éns egne børn – at lade dem indgå i undervisningen sammen med de såkaldt sunde og raske børn.

Jeg tvivler ikke på, at der rundt omkring vil være forældre med børn, der ikke har handicap, som vil være angst for, at det går ud over dem, men noget af det, vi skal nå frem til, er vel netop, at vi dels overvinder denne angst, dels får en større forståelse for, at det ikke bare er en ulempe, et minus for de såkaldt raske børn, men at der også ligger nogle store værdier at hente i at være sammen med mennesker, der har handicap, som de skal leve med, og som jo meget hyppigt udvikler hos dem nogle værdifulde menneskelige egenskaber.

Man vil forstå af, hvad jeg siger her, at vi i det radikale venstre er positive over for grundtonerne i lovforslaget. Vi tror ikke, det er problemfrit, og der er også ting, der skal drøftes igennem i udvalget, men vi ser det som noget positivt, at vi nu i lovgivningen afskaffer ord som åndssvage, blinde og døve og i stedet for erstatter disse ord med et samlet begreb: personer med vidtgående fysiske og psykiske handicap. Det er en proces, der nu skal gå i gang, og vi vil fra det radikale venstre gerne give denne proces gode ord med på vejen.

Svend Haugaard (RV):

Ud over de bemærkninger, fru Grethe Philip har fremført for det radikale venstre, vil jeg gerne give en principiel tilslutning til, at alle børn har ret til undervisning, der svarer til deres forudsætninger, herunder undervisning i bred betydning, altså ikke blot oplæring i skolefag, og at alle børn bør have en chance for så nær som muligt at få lov til at leve en normal tilværelse. Der ligger heri en tro på, at alle børn, selv de mest handicappede

[Svend Haugaard]

de, kan undervises og få fremgang af undervisningen. Undervisningsformen må naturligvis være forskellig i det enkelte tilfælde efter den enkeltes forudsætninger, men det kan være lige så afgørende for den ene at lære at færdes blandt andre mennesker, som det for den anden vil være at lære matematik eller fransk.

Jeg vil også gerne slå fast, at omgivelserne spiller en meget stor rolle, og at påvirkningen fra andre kan være med til at trække i den rigtige retning. Derfor tror vi, det er rigtigt at indpasse handicappedes undervisning stærkest muligt i det normale skolesystem. Til dem, der ængstes for, at det, der fremmer for den ene, måske kan hæmme den anden, vil jeg gerne sige, at jeg har haft lejlighed til at besøge en ganske spændende skole i Helsingborg, som i en længere årrække har vundet erfaring med psykisk og fysisk handicappede børn i folkeskolen. Der er forbavsende gode erfaringer herfra. De lærere og de forældre, der var lejlighed til at tale med, fremhævede næsten enslydende, at de praktisk talt kun kunne se fordele ved det. Det blev stærkt fremhævet fra lærernes side, at ikke alene var det sådan, at de ikke-handicappede elever igennem det, at de var nødt til at tage et stort hensyn til de svage, lærte at forstå og acceptere de handicappede, men det var også sådan, at dette hensyn fortes videre til de andre børn indbyrdes på en sådan måde, at tonen som helhed i skolen blev bedre derigennem og forholdene blev bedre derigennem. Jeg tror, det er noget meget væsentligt, at denne side også tages med.

Men det er klart, at det, som flere har fremhævet det her i dag, kræver umådelig meget af lærerne: tålmod, tolerance, forståelse, uddannelse. Det kræver også meget af skolerne. Desværre er det meget få af vore skoler, der er bygget til dette formål, og derfor må man nok være indstillet på, at denne sag skal ikke forceres frem, den skal have sin tid; den skal have det på en sådan måde, at den lykkes.

Fra det radikale venstres side kan vi give tilslutning til, at man overflytter særforborsundervisningen fra socialministerens område til undervisningsministerens. Vi tror, det er godt, at man kan undervise handicappede i almindeligt skolemiljø, men vi må naturligvis fastholde, at vi ønsker, at særforborsgens hidtidige høje undervisningsmæssige

niveau kan fastholdes sammen med de fordele, der opnås ved det normale skolemiljø. Vi mener herunder, at det er meget vigtigt, at man også kan tilbyde den specialpædagogiske undervisning før skolealderen, og i det hele taget, at § 3's muligheder for undervisning og støtte i 11 undervisningsår kan opfyldes.

Med hensyn til specialundervisningen for voksne vil jeg gerne understrege, at det er helt nødvendigt, at man får en god koordination med den øvrige fritidsundervisning – og ikke blot *med* den øvrige fritidsundervisning, men også *inden for* denne undervisning, med hensyn til holdstørrelse og lignende. Jeg vil dog gerne, når man i øvrigt tager alle de praktiske hensyn, fremhæve, at jeg tror, man skal lægge vægt på mindre holdstørrelse fremfor på store krav til lokaler og udstyr.

Vi er også positive over for den kompenserende specialundervisning under lov om fritidsundervisning. Med hensyn til det administrative er vi klar over, at der kan være visse vanskeligheder med beføjelserne kommune og amt imellem, men vi er enige i, at det er rigtigt med en decentralisering, og vi vil nok med hensyn til amt og kommune indbyrdes hælde til, at amtet skal have den overordnede styring, men at selve udførelsen sker på kommunalt ansvar.

Vi må altså sige, at vi som helhed er positive over for forslagene. Vi kan se de vanskeligheder, det kan medføre, de meget store krav, det kan medføre til skoler og lærere osv., men vi synes, at der er noget så rigtigt i selve tanken i det, at vi gerne tilskutter os den. Der er en lang række enkeltheder, som egner sig bedst til, at vi ser på dem i udvalget.

Inge Krogh (KrF):

Der har inden for særforborsagen været set med megen spænding på, hvordan det ville gå med udlægningen af særforborsagen. Det har optaget de handicappede, de handicappedes pårørende og personalet igennem adskillige år. Vi har i de interne diskussioner haft adskillige årstal hæftet på udlægningen, og jeg kan derfor sige, at det er noget, der er forberedt en hel del.

Jeg ser med fortrøstning på decentraliseringen. Jeg tror, det vil være en fordel, at der kommer en decentralisering, og jeg har ind-

[Inge Krogh]

tryk af, at man ude i amtskommunerne har set med megen interesse på de problemer, der er, så jeg tror, en hel del er forberedt ude i amterne.

Jeg ser med meget stor tilfredshed, at man lader de institutioner, der findes, overgå til amtskommunerne, og at man ikke blot lader de statsejede overgå, men også dem, hvormed der er indgået kontrakt. Jeg tror, det er en stor fordel for åndssvageforsorgen, og at det vil virke som en lettelse på de fleste.

Der er dog et punkt, som jeg meget gerne vil gøre indsigelse imod, og som jeg håber vil blive diskuteret i udvalget. Det er spørgsmålet om opdeling af de store – de fleste steder alt for store – centrale institutioner. Jeg tror, det er meget vanskeligt, sådan som det er foreslået, at opdele disse store institutioner i forskellige institutioner under forskellige chefer med forskellig uddannelse. Det må dog være den samme kategori personale, som har samme uddannelse, der ansættes, og det vil sikkert give vanskeligheder, hvis det er chefer med forskellig uddannelse.

Jeg mener, at centralinstitutionen ganske naturligt som helhed må høre under den lægelige regie. Det er og bliver i højere og højere grad meget stærkt handicappede klienter med hjerneskader og mange andre fysiske, lægelige problemer. Jeg tror ikke, det vil være tilstrækkeligt at udskille visse sygeafdelinger fra de øvrige afdelinger på centralinstitutionen. Til selve plejen har man jo overordnede over det plejeuddannede personale, men som sagt: jeg mener, det må høre under den lægelige regie.

Jeg havde meget gerne set, at der var blevet taget stilling til et spørgsmål, som er rejst fra lægelig side, netop at der i hver enkelt amtskommune skal være en sygehusafdeling, der specielt tog sig af oligofrenien, altså af de åndssvage. Et sted, hvor børn og i øvrigt også voksne, der skulle undersøges, kunne blive indlagt. Det ville være et nemt og neutralt sted for forældre og andre pårørende at komme med deres børn for første gang. Man ville på en sådan afdeling være i meget nær kontakt med amtets fødeafdeling, og man ville være i stand til meget hurtigt at påbegynde en stimulation af den psykisk handicappede, hvilket man er blevet mere og mere klar over er meget nødvendigt.

Spørgsmålet om lukkede afdelinger er blevet behandlet. Heldigvis er det i meget få

tilfælde, at der er brug for lukkede afdelinger, men jeg tror, at der ikke er skelnet i tilstrækkelig grad imellem de forskellige kategorier af lukkede afdelinger. Der er afdelinger, der må låses, fordi de klienter, der er der, simpelt hen ville løbe vild, hvis de kom uden for afdelingen. De er ikke i stand til at orientere sig. Hvis de kom udenfor, ville de kunne styrte lige ud på en gade eller i en sø eller mose, som de findes i nærheden af adskillige af vore centralinstitutioner. Det er en anden kategori af lukkede afdelinger, der omtales, og der er vel også behov for lukkede afdelinger til nogle af dem, der er blevet dømt til åndssvageforsorg, men der vil ikke være brug for én afdeling pr. amt. Det må være naturligt, at der findes en eller to af disse afdelinger i landet.

Jeg tror, det er meget vigtigt, at der er tilstrækkelig plads på disse specielle afdelinger, sådan at et amt kan få indlagt de problemtilfælde, der findes, og at man på disse lukkede afdelinger kan nå at blive færdige med behandlingen, inden klienterne føres tilbage til det amt, hvor de hører til.

Jeg må sige, at jeg er mest bekymret for den eksterne forborg, specielt det, der skal ydes fra bistandskontorerne. Det er ganske vist udtrykkeligt fastsat i forslaget, at amtskommunen skal stille ekspertviden til rådighed for de enkelte kommuner. Men jeg tror alligevel, der vil være en vis vanskelighed. Det er meget svage klienter, og de vil vel have vanskeligt ved at klare sig i køen sammen med andre bistandssøgende, og også de pårørende vil sikkert have vanskeligt ved at gøre sig gældende. Man må håbe, at man i amterne og i de enkelte kommuner i hvert fald får en forståelse af, hvor meget støtte en åndssvag kræver, som f. eks. skal bo for sig selv. Jeg må derfor hilse med tilfredshed, at der stilles forslag om et rådgivende forbrugerorgan i amtet. Det lyder meget spændende, og det er vel et punkt, som må diskuteres nøjere i udvalget.

Trods centralisering vil der være behov for en samordning, og at socialministeren fastsætter regler om nedsættelse af et centralt handicapråd og om konsulenter – noget, som vel også skal diskuteres og behandles i udvalgene.

Jeg tror, jeg kan sige, at udbygningen af forborg for åndssvage gennem de sidste år er stagneret. De centre, der havde fået en

[Inge Krogh]

rimelig udvikling, har skullet afgive af deres ressourcer til andre centre. Man må håbe, at det nu under decentraliseringen under amterne vil være sådan, at man prioriterer de svage, de handicappede, højere.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Jeg skulle komme med nogle få kommentarer til de forslag, der drejer sig om overførsel fra socialministeriet til undervisningsministeriet. Når vi nu har siddet og hørt indlæggene her i eftermiddag, er vi ganske klar over, hvor mange problemer der er. Jeg skal ikke holde en lang tale om det, men koncentrere mig om nogle ganske få hovedpunkter.

Jeg mener, at det væsentlige ved dette må være, at vi sikrer så gode kår som overhovedet muligt for de mennesker, vi taler om, enten de så er handicappede på det ene eller det andet område. Der må vi se på, om det skal være kommuner eller amter, og det vil for vores vedkommende afhænge meget af, hvad vi finder ud af under udvalgsbehandlingen. Der har været lidt mistro til kommunerne. Jeg tror nok, som jeg har sagt før, at man vil gøre alt, hvad man kan, og dér vil amtet måske give en slags garanti.

Jeg vil også lige sige lidt om selve det at integrere, for det lyder meget besnærende, og jeg synes også, det er kommet vældig godt frem, at det ikke er så ligetil. Man kan ikke sætte et svært handicappet barn ind i en almindelig klasse, og det er da heller ikke dét, der er tale om. Der skal være mange, mange tilbud. I vort samfund, hvor det er så svært at være anderledes, f. eks. hvis man går i kjole, hvor andre går i cowboybukser, eller ens hårfarve er en anden end andres, skal der ikke ret meget til, før bare det at se anderledes ud betyder, at man skal karnøfles. Der er det svært at være anderledes, og kan det hjælpe noget på det, så vil det være godt. Men vi må virkelig tænke på, at vi giver disse børn og unge og voksne, der er tale om, så gode muligheder som overhovedet muligt. Jeg mindes en lille pige derhjemme, der var i hjælpeklasse, som det hed, som sagde til mig: jeg er vældig glad for at gå deroppe, for du kan tro, dér lærer vi noget. Hun følte virkelig, at hun blev dygtig og kunne hævde sig. Det ville være meget svært at være den, der var den ringeste i klassen hele tiden.

Det er bare nogle få eksempler. Der er virkelig meget at tage hensyn til, og jeg mener, at disse forslag virkelig egner sig til en grundig udvalgsbehandling, hvor vi håber på et godt resultat.

Alfred Hansen (DR):

Særforsorgens udlægning til amterne pr. 1. januar 1980, som planen går ud på, stiller, som flere ordførere har været inde på, meget store krav til de kommende amtsråd og til det arbejde, som skal gøres i amtsrådene, og til den forberedelse, som åndssvageforsorgens overgang til amterne vil medføre. Det kræver meget med hensyn til administration, til ansvarsfordeling og til finansiering.

Vi må nok erkende, at årtiers forsømmelser fra statens side har medført, at der er mange urimeligheder f. eks. inden for åndssvageforsorgen, som skal afbødes. Det er netop inden for dette område, man navnlig har mærket skærekniiven, når der ikke var penge nok. Det har tilsyneladende ikke været en gruppe, som har haft politikernes bevågenhed i tilstrækkeligt omfang.

Åndssvageforsorgens udlægning sker jo i decentraliseringens og integreringens tegn. Vi vil gerne fra retsforbundets side fastholde socialministerens og udlægningskommissionens tilsagn om, at der ikke sker nogen serviceforringelser, og vi vil arbejde for, forhåbentlig sammen med socialministeren og amterne, at der ikke sker nogen serviceforringelse, og vi vil samtidig sikre et bedre og mere varieret tilbud til vore åndssvage medborgere og deres familier. Vi ønsker ikke, at integrering skal betyde udslusning til isolering og ensomhed for de åndssvage, og vil derfor være med til at udbygge den opsøgende virksomhed, og vi vil kræve støtteforanstaltninger i form af tilstrækkelig socialrådgiver- og hjemmevejlederbistand.

Den fortsatte udbygning af interne institutioner må efter vores opfattelse ske efter de små enheders princip. Institutionerne skal placeres, mener vi, i eller ved de større byer, således at der ikke sker isolering, og således at klienterne er i nærheden af deres familier. Ved personalenormeringen må der fremover tages hensyn til, at udslusningen har medført, at de, der er tilbage på institutionerne, hører til de dårligst stillede, med multihandicap, og derfor må de naturligvis kræve et større per-

[Alfred Hansen]

sonaleforbrug, end gennemsnittet har været tidligere.

Vi ønsker, at der bliver ydet en særlig indsats for tidlig stimulation af åndssvage, således at disse har mulighed for at udvikle sig bedre. Det kan ske igennem læger og sundhedsplejersker, vejledning, og vi må nok også se i øjnene, at der skal drages omsorg for, at fysioterapeuter, pædagoger, psykologer og hjemmevejledere kan komme ind i billedet. Hvis den individintegration i folkeskolens normalklasser, der er tale om, indføres, må det naturligvis medføre, at der følger de nødvendige støttetimer med, eventuelt i form af to lærere. Alt dette må vi have talt om i udvalgene, og vi må have klaring på, hvordan man har tænkt sig disse planer realiseret. En handicappet elev, der bliver placeret i en almindelig klasse, og som føler sig dårligt tilpas i klassen og i omgivelserne, og som ikke får tilfredsstillt sit behov, er jo kun fysisk integreret.

Det har tidligere været draget frem i debatten, at man måske kunne udsætte udflytningen endnu et stykke tid. Det vil vi stærkt fraråde fra retsforbundets side. Vi mener, at der har været uklarhed nok om åndssvageforsorgens fremtid. Vi mener, at vi skal fastholde den 1. januar 1980 og sikre, at amterne i fornødent omfang er i færd med at forberede åndssvageforsorgens overgang til amtskommunerne.

Det er jo sådan, at man også i dag i folkeskolen i nogen udstrækning integrerer handicappede børn og i andre uddannelsesinstitutioner integrerer handicappede unge. Der står i bemærkningerne, at en væsentlig tilskyndelse til at fortsætte denne udvikling har været forældrenes ønske om at beholde børnene i hjemmet og få dem undervist i et almindeligt skolemiljø. Jeg må nok her komme med det hjertesuk over for socialministeren, at jeg føler, at socialministeren har om ikke søvet så i hvert fald ikke været opmærksom nok på det store behov, der har været og stadig er, for aflastningshjem ude i amterne. Jeg frygter, at hvis socialministeren skulle finde på at køre på frihjul de sidste par år inden udlægningen, så vil der være oparbejdet et sådant underskud, et sådant behov, at amterne får svært ved at leve op til det. Først og fremmest ud fra en menneskelig betragtning, men også ud fra en nationaløkonomisk betragtning er det et gode, at så mange foræl-

dre til åndssvage børn ønsker at beholde deres børn hjemme, og derfor bør vi fra samfundets side sige tak til disse mennesker og oven i købet sige til dem: hvis I gerne vil have fri en weekend eller en uge eller 14 dage, så har I mulighed for at sende jeres børn til det og det aflastningshjem, og I kan være helt sikre på, at barnet får en behandling, som er menneskeværdig.

Man kan, som også anført i bemærkningerne, undervise handicappede elever sammen, og man kan undervise dem supplerende, på alternative hold, eller give enkeltmandsundervisning eller undervisning i specialklasser, altså et rigt varieret uddannelses-tilbud. Men uanset hvilket af disse tilbud vi vælger, så er det sådan, at der stilles store krav til de praktiske forhold på en skole, hvor der er handicappede. Der stilles endvidere store krav og specielle krav til de lærere, der skal undervise. Der stilles meget store krav til de andre elevers forståelse og tolerance over for de pågældende handicappede børns problemer. Og der stilles krav – og det er nok væsentligt i høj grad at hæfte sig ved det – store krav om bevillinger af en sådan størrelse, at undervisningen kan gennemføres på forsvarlig vis, både af hensyn til de handicappede og af hensyn til de elever, som i dag er i folkeskolen.

Jeg hilser med tilfredshed, at vi overfører undervisningen fra socialministeriet til undervisningsministeriet. Vi mener, man i langt større udstrækning fra alle ministerier burde samle al undervisning under undervisningsministeriet.

Der er mange problemer i forbindelse med det, og jeg er ikke den første, der nævner dem. Men der er god grund til at få undersøgt alle aspekter i forbindelse med denne udlægning. Vi vil nok i første omgang mene, at en decentralisering til amterne er det rigtige – og kun til amterne. Jeg tror ikke, vi skal decentralisere længere ud med hensyn til undervisning. Vi må i hvert fald have undersøgt de resultater, som vil foreligge indtil 1. juli 1981, og hvis disse resultater taler for, at man i højere grad kan overlade undervisning til primærkommunerne, må vi se på det. Men i første omgang tror jeg det nævnte er den mest farbare vej under hensyntagen til eleverne. Det må være det væsentligste og ikke i så høj grad, om der spares en million eller

[Alfred Hansen]

to. Af hensyn til eleverne må vi have meget for øje, hvad der gavner dem bedst.

Må jeg som lærer gennem flere år i folkeskolen komme med nogle ganske personlige betragtninger. Jeg ville som seminarieuddannede lærer med udsigt til at skulle overtage elever med de omtalte handicap have meget svært ved at tilfredsstille både de behov, som de andre elever har krav på at få opfyldt, og de behov, som de handicappede elever har. Jeg ville, tror jeg, komme i et dilemma med hensyn til at tilfredsstille alle elevers behov. Så kunne jeg selvfølgelig anmode om at få støttelærer på, jeg kunne anmode om at få lærere, som i dag er ansat inden for åndssvageforsorgen, og som har en uddannelse, der hele tiden har taget sigte på at arbejde med disse børn, som har den fornødne tolerance og tålmodighed til at give de børn det, som de børn kan kapere, og som de har krav på, kender deres problemer forældre/børn indbyrdes. Alt det vil jeg mene at den almindelige lærer i den danske folkeskole ikke er i stand til at klare på nuværende tidspunkt. Det er ikke nok, at man i bemærkningerne anfører, at man da kan tilbyde kurser - 8, 14 dages kurser eller mere, eller årskurser. Det er ikke noget, man alene kan klare sig med. Hvis man er søgt ind i folkeskolen som folkeskolelærer, så har man specielt interesse for at arbejde netop dette sted og med det klientel, som har været i folkeskolen, da man fik sin uddannelse. Så er det ikke nok, at man år efter får at vide: nu skal du altså have andre typer ind i skoleklassen, nu skal du have andre elever med anden baggrund og med en anden åndelig spændvidde, med et andet kapacitetsbehov. Alt det må der tages hensyn til.

Vi har nogen tid til at få diskuteret disse ting igennem, og jeg vil håbe, at de drøftelser, der finder sted i udvalget, henholdsvis socialudvalget og undervisningsudvalget, må føre frem til et godt og frugtbart resultat. Jeg tror, socialministeren og undervisningsministeren med disse forslag er inde på noget af det rigtige, og vi vil gerne fra retsforbundets side bidrage til, at det får den helt rigtige eller den bedst mulige udformning, før vi afleverer det til amtskommunerne.

Tyroll (VS):

414 Ft

Også VS opdeler ordførerskabet, således at hr. Steen Folke senere vil tage sig af de lovforslag, der vedrører det undervisningsmæssige. Jeg skal tage mig af lovforslag nr. L 189 og L 190.

Det er ikke mange kommentarer, jeg har til lovforslag nr. L 189. Det er jo mest den administrative side af sagen, og det kan vi i høj grad vende tilbage til i udvalgsbearbejdelsen. Jeg vil dog sige, at vi anser det for ret afgørende og meget utilfredsstillende, at lovforslagene vedrørende udlægningen forholder sig neutralt, når det gælder det serviceniveau, som skal tilbydes. Det var jeg allerede inde på under debatten forleden om serviceniveauet, og da var det jo umuligt at komme igennem til afstemning med et dagsordeas-forslag om at rette op på disse nedskæringer, der er foretaget i form af såkaldte besparelser. Det var meget beklageligt, at det ikke kunne lade sig gøre. Nu ser vi altså, at man vil fastholde disse besparelser, at man vil forholde sig neutralt her. Det er nok her, vi i væsentlig grad må forsøge ligesom at slå ind i den debat, vi har i dag.

Der er nævnt forskellige områder i lovforslag nr. L 190, hvor der absolut er brug for at afsætte flere ressourcer. Det nævnes f. eks. på baggrund af en kritik, som ombudsmanden har været fremme med, at socialministeren skal fastsætte regler om betingelserne for anvendelse af sikrede og lukkede afdelinger, isolation, fiksering m. v. Det er den ene side af det, som blev taget op fra ombudsmandens side, og det var jeg inde på i forbindelse med debatten den 1. februar. Her vil man sørge for at få den lovgivningsmæssige baggrund for, at der kan foretages fiksering, for de reglementer eller det cirkulære, som ministeren har udsendt.

Men der var jo en række andre kritikpunkter, som skulle tages med ind, og som også blev fremført af ombudsmanden. Der var nemlig tale om, at der var en række forhold på de institutioner, som ombudsmanden havde besøgt, der betingede denne øgede og i nogle tilfælde unødvendige anvendelse af fiksering. Der blev fremdraget nogle holdninger og synspunkter fra ombudsmanden med hensyn til, at der var for lav personalenormering, der giver ringe muligheder for klienternes voksenkontakt og øget behov for at anvende fiksering, måske direkte indarbejdet som rutine uden ressourcemæssige mulighe-

[Tyroll]

der for at foretage en regelmæssig vurdering af disse fikseringer.

Der var tale om for lav personalenormering, som kunne bevirke, at det var nødvendigt at samle klienterne på større afdelinger og ofte at anbringe de mest vanskelige sammen, hvilket også medfører, at mange må lægges tidligt i seng, og at mange må fikseres. Der var kritikpunkter vedrørende de bygningsmæssige rammer, hvor ombudsmanden ankede over, at der var for store afdelinger. Der var mangel på eneværelser, og også dette fremmer anvendelsen af fiksering. Endelig medfører de store afdelinger også en mere restriktiv linje, for at personalet overhovedet kan overkomme pasningen.

Det var nogle af de reelle indfaldsvinkler, der var til løsningen af dette problem, men det ses ikke, at der i de lovforslag, der er fremsat her, bliver gjort noget for at ændre på disse ting. Nej, man søger blot for, at der nu er lovgivningsmæssig dækning for, at man kan foretage disse indgreb over for klienterne. Så er den sag i orden, og så forholdet man sig ellers neutral med hensyn til det serviceniveau, som skulle forbedres for at få dette problem ud af verden.

Dernæst må vi se på et andet ressourceproblem, nemlig spørgsmålet om, hvorvidt de handicappede, når de optages i daginstitutioner, vil få rimelige vilkår. Her er der problemer, som man også tidligere har haft lejlighed til at diskutere her i folketinget. Det drejer sig om det serviceniveau, der er til stede i de forskellige daginstitutioner, og hvordan det er blevet forringet igennem de sidste år. Det er klart, at skal de handicappede have gode muligheder for at blive hjulpet af et ophold i daginstitutionerne, så kræver det, at disse i forvejen er velfungerende, men det er desværre ikke tilfældet på grund af de famøse besparelser, der er gennemført på dette område, og som altså ikke gav nogen besparelser i realiteten.

De forringede muligheder for et godt resultat af integreringsprocessen fremgår tydeligt af den nylig fremkomne lægerapport om konsekvenser af nedskæringer i daginstitutionerne, en rapport, der er fremsendt til folketinget. Jeg skal citere et par enkelte bemærkninger, der er gjort i denne, for at belyse, hvordan folk, som arbejder med disse problemer ret nær inde på livet, ser problemerne. Der er for det første overlæge Hedvig

Jacoby, børnepsykiatrisk afdeling på Københavns amtssygehus i Gentofte, der siger:

»I forbindelse med nedskæringerne på daginstitutionsområdet pr. 1. april 1976 har vi på børnepsykiatrisk ambulatorium mærket, at de meget belastede og behandlingskrævende børn ikke i samme omfang som tidligere har kunnet integreres i samfundets normale institutioner. Generelt er vort indtryk, at børn med psykiske vanskeligheder ikke får den relevante stimulation i daginstitutioner efter nedskæringerne. Specielt har børnene følt sig mere uden for gruppen i daginstitutionen end før nedskæringerne. De er af de øvrige børn blevet betragtet som afvigere og har i nogen grad været gruppelese.«

Det er altså problemer, som pædagogerne har haft vanskeligt ved at løse, fordi de ikke har haft de nødvendige ressourcer.

En anden, forstander Erik Andersen fra statens institut for talelidende i Hellerup, kommer også med nogle bemærkninger:

»Nedskæringerne af personalet i børnehaverne har for taleinstituttets klienter betydet, at værdien af den integrering af handicappede børn i normalbørnehaver, som de fleste er enige om er rigtig, og som hele sociallovgivningen jo lægger op til, er blevet udhulet. For de mennesker, der daglig konfronteres med problemerne, er der et ubegribeligt svælg mellem de principper, man er enige om, og den laden stå til, der præger for mange dele af opfølgningen.«

Altså også en klar mangel på tro på, at der egentlig med de ressourcer, der er til stede, vil være nogen muligheder for ordentlige hjælpeforanstaltninger for de klienter, der vil blive flyttet ud på disse daginstitutioner.

Så har noget af løsningen på disse problemer været: nå ja, men så kan vi jo ansætte nogle støttepædagoger. Det må nok siges i allerhøjeste grad at være en nødløsning at ansætte nogle støttepædagoger, der skal fungere lidt ude til siden i forhold til den i forvejen dårligt fungerende daginstitution, skal prøve på at løse problemerne for enkelte, der er kommet i klemme som følge af de besparelser, der er gennemført.

Også her er der i denne rapport, som altså er fremsendt til os, sagt noget om, hvad det vil betyde, hvis man i højere grad kommer til at satse på disse støttepædagoger, hvad man ligesom kan ane vil blive resultatet i det lov-

[Tyroll]

forslag, der er fremsat. Det er psykolog Annie Darum, institut for klinisk psykologi, der har udtalt sig om dette:

»Ved for ensidigt at ty til støttepædagogordningen giver alle involverede instanser sorteper videre og skyder ansvaret fra sig, befrier sig for det pinagtige, besværlige problembar og lægger et røgslør over det egentlige behov for et personale, der er normeret, så det er funktionsdygtigt. Det vil sige, at man umuliggør et profylaktisk arbejde i vore børnehaver og fritidshjem, skaber en hær af støttepædagoger, der foruden de mulige opgaver også får en række umulige opgaver, der forhaler tingenes dårlige tilstand og i sidste ende koster både børn, pædagoger og samfund dyrt i tid, i smerte og i penge.«

Det er altså de vilkår, man allerede har konstateret, nemlig hvordan forholdene for i forvejen handicappede børn er blevet forværret gennem de nedskæringer, der har fundet sted. Jeg føler mig ikke sikker på, at dette område vil blive dækket af de 5-årige udbygningsplaner, det er omtalt at socialministeren skal udarbejde.

Det er altså en forudsætning for, at en integrering af de handicappede i de normale institutioner kan forventes at få et heldigt udfald, at man bringer disse personalenormeringer i institutionerne op på et rimeligt niveau. Og med det mener jeg ikke alene genindførelse af de regler for personalenormering i daginstitutionerne, som var gældende, før folketinget besluttede afskedigelser i forbindelse med finansloven for 1975-76. Hertil må lægges en opnormering, der sikrer det nødvendige planlægningsarbejde, forældrearbejde osv., et behov, som langt fra bliver mindre ved den foreslåede udlægning – tværtimod.

Dernæst må man sige, at der i forslaget lægges op til at begå nogle af de samme fejltagelser, som man tidligere har begået i bistandsloven, nemlig i § 95 a og § 112, hvor man igen opererer med det nødvendige antal pladser på særlige daginstitutioner for børn og unge og ligeledes for voksne. Her gentager man de tidligere fejltagelser, og vi kan forudse, at vi vil få en masse problemer med at få udlagt disse paragraffer på en tilfredsstillende måde.

Godt nok er der lagt op til, at der skal være nogle brugerorganiseringer, men der står jo ikke noget om – og det plejer heller

ikke ligefrem at være intentionen – at sikre dem en reel indflydelse på, hvad der er det nødvendige antal institutioner, således at alle, der har behov for at blive optaget på disse institutioner, kan blive det. Nej, tværtimod siger man i lovforslaget, at det er væsentligt, at visitationen til forskellige institutioner af denne art foregår i et samarbejde med amtskommunen, der har ansvaret for, at der er det nødvendige antal pladser, men også har det økonomiske ansvar. Det er nok dette økonomiske ansvar, der i høj grad vil komme til at præge billedet.

Alt i alt må vi nok give udtryk for en hel del skepsis over for det lovforslag, der er lagt frem her, og også for vores vedkommende må vi sige, at det må afhænge af den videre behandling, i hvor høj grad vi kan støtte det.

Steen Folke (VS):

Jeg skal sige nogle ord om lovforslagene nr. L 186–188, der omhandler den undervisningsmæssige side af dette.

Jeg vil indledningsvis sige, at vi i VS kan tilslutte os den principielle hensigt, nemlig i langt højere grad end hidtil at forsøge at integrere de børn og unge, der hidtil har været under særforsorgen, i den almindelige skole. Jeg mener, at de erfaringer, der allerede er gjort på dette område, overvejende har været særdeles positive. Det gælder i høj grad for de øvrige forsorgsgrene, når man ser bort fra åndssvageforsorgen, som jo er den største og på mange måder den sværeste at integrere. Hvis man altså i første omgang ser på de andre kategorier, så mener jeg, at erfaringerne har været særdeles gode. Men også med hensyn til åndssvageforsorgen, hvis børn er sværere at integrere, mener jeg, at de erfaringer, der er gjort igennem forsøg, har været positive. Jeg tænker bl. a. på de erfaringer, som også den socialdemokratiske ordfører, fru Mette Groes, nævnte, fra et par skoler i Jylland, bl. a. ved Esbjerg.

På den baggrund mener jeg, det er klart, at selve ideen med at integrere disse børn og unge i langt højere grad i den normale skole, er noget, vi kan gå ind for. Jeg vil dog gerne understrege, at der er et meget stort men, nemlig dette, at en sådan integration forudsætter de nødvendige ressourcer. Det er kun, hvis der faktisk stilles disse ressourcer til rådighed, at erfaringerne kan blive positive.

[Steen Folke]

Det er selvsagt overordentlig krævende at undervise i en klasse, hvor der foruden børn uden disse forskellige fysiske og psykiske handicap er et eller flere børn, der har sådanne handicap. Det stiller langt, langt større krav til lærere og til andre, der har med børnene at gøre, og det er oplagt, at det må være en forudsætning for denne integration, at der rent faktisk bliver stillet de tilstrækkelige ressourcer til rådighed. Der må jeg nok sige, at jeg ikke føler mig aldeles overbevist af de lovforslag, der ligger på bordet, om, at der faktisk vil blive tale om dette.

I den forbindelse er jeg ikke uden videre tryk ved, at det hele lægges over til amtskommunerne. Jeg synes ikke, at erfaringerne med den politiske linje, som er den dominerende i landets amtskommuner, gør én særlig optimistisk over for, om der nu også vil blive stillet de nødvendige ressourcer til rådighed. Det er ikke alene et spørgsmål om, at man dér sædvanligvis har særdeles stor sans for at spare og skære ned på forskellige funktioner, men det er også et spørgsmål om, at man netop i amtskommunerne ikke i særlig grad kan siges at besidde nogen ekspertise på et område, der svarer til det, der nu bliver lagt ud. Hvis man ser på undervisningssektoren i øvrigt, så er det jo i hovedsagen visse dele af gymnasiesektoren, som er henlagt til netop den amtskommunale regie, mens det i øvrigt er primærkommunerne, der har ansvaret for folkeskoleområdet, og som altså for så vidt i højere grad har erfaring og ekspertise, som kan sættes ind på denne opgave.

I bemærkningerne til forslagene hedder det, at udlægningen i den første fase alene er administrativ og således neutral over for serviceniveau og forsorgstilbud. Jeg må sige, at det føler jeg mig ikke ganske overbevist om.

Hvis man skal se på de enkelte lovforslag, så vil jeg knytte et par bemærkninger til hovedforslaget, nr. L 186, det lovforslag, der drejer sig om ændring af lov om folkeskolen. Jeg mener, der er grund til bl. a. at hæfte sig ved den foreslåede § 3 a, stk. 2, og § 19, stk. 2, og de tilhørende bemærkninger til disse paragraffer. § 3 a, stk. 2, er udformet sådan, at det fremgår, at retten til 11 års undervisning er væk. Nu er der en mulighed for, at man kan gå ud over 9 år, men den ret til 11 års undervisning, som tidligere var formuleret, er forsvundet. Jeg må sige, at jeg er i

hvert fald særdeles betænkelig ved, at der er sket denne ændring.

§ 19, stk. 2, synes jeg også har en udformning, som i hvert fald gør mig lidt betænkelig. Det, jeg tænker på, er bl. a. det, der står om, at der bliver mulighed for, at man kan tilbyde specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand. Jeg vil godt vide, hvad det er, man tænker på med dette »anden specialpædagogisk bistand«. Jeg vil da gerne sige, at det, jeg er bange for, er, at det er forskellige hjælpeforanstaltninger – som ikke på nogen måde kan erstatte en egentlig undervisning – man tænker på i den forbindelse. Jeg synes altså, at det er problematisk at stille det op som noget, hvor der bliver mulighed for myndighederne for at vælge mellem undervisning eller anden form for specialpædagogisk bistand.

Der er nogle bemærkninger til § 1, nr. 5, der kan forstås, som om man sigter efter på det nærmeste at opretholde og måske endda udbygge de eksisterende centerskoler. Jeg går ud fra, at det ikke er meningen, og at det helt klart er sådan, at der som et led i denne udlægning og integration skal ske en gradvis afvikling af disse centerskoler, men jeg vil gerne høre, om jeg har forstået det rigtigt. Jeg mener, at det må være et led i den eksternaliseringspolitik, som dette er et element i, at centerskolerne efterhånden må nedtrappes.

Med hensyn til specialundervisningen for voksne er det altså sådan, at amtskommunen efter forslaget nu skal sørge for, at voksne handicappede kan få kompenserende specialundervisning, og at der i tilknytning hertil kan etableres hensyntagende specialundervisning. Jeg synes igen, at formuleringerne ikke er særlig betryggende. Der er for mig at se en risiko med nr. L 187 for, at voksenundervisningen kan komme til at bero på amtets holdning, sådan at der ikke vil være noget til hinder for, at nogle af de private organisationer vil kunne komme til at konkurrere om nogle af disse undervisningstilbud; kan man nøjes med dette?

Jeg mener som sagt, at en altafgørende forudsætning for en ordentlig gennemførelse af denne udlægning må være, at de ressourcemæssige problemer løses tilfredsstillende. Jeg ved, at der mellem organisationerne og socialstyrelsen i 1977 er underskrevet en normeringsbetænkning, der som minimumskrav

[Steen Folke]

foreskriver, at hver elev under for sorgen ud løser 8 lærerløn timer. Jeg vil gerne spørge, om det er en selvfølge, at denne normeringsbetænkning føres videre i forbindelse med det nye forslag.

Socialministeren (Eva Gredal):

Jeg skal takke for de mange positive til sagn, der er givet under behandlingen af disse lovforslag. En lang række af de spørgs mål, der er rejst, egner sig til at blive besva ret i udvalget, og derfor skal jeg kun ganske kort kommentere enkelte ting.

Der er sat spørgsmålstejn ved datoen, om det var det rigtige tidspunkt. Hertil kan jeg sige, at de kommunale organisationer er eni ge i tidspunktet. Der har været brugt megen tid på forberedelserne, og der er en hel del tid tilbage endnu, inden vi når 1980; kom munerne har også fået et pusterum.

Hr. Taanquist og fru Ebba Strange spur ge, om jeg kunne gå ind for en pligt for am terne til at oprette brugergrupper. Jeg er po sitivt stemt for tanken og kan vende tilbage til det i udvalget.

Der er efterlyst en målsætning for særfor sorgen, og man har fra et par ordføreres side tilsluttet sig den målsætning, der er, nemlig normalisering og integration. Når man til slutter sig normalisering og integration, så må man også gå ind for at ophæve særfor sorgsbegrebet.

Om forældrebetaling kan jeg sige, at bru gerorganisationerne er indstillet på en foræl drebetaling som et led i bestræbelserne for at opnå ligestilling og integrering. Jeg står sta dig væk fast ved, at jeg i det lange løb går ind for et gratisprincip, men økonomien tilsi ger ikke dette på nuværende tidspunkt. Det vil endvidere være sådan, at handicappede børn, der af behandlingsmæssige årsager er i daginstitution, også kan få dette gratis.

Til fru Ebba Strange: det er klart, at am terne kan forbedre niveauet, hvis de ønsker at gøre det; der er ikke lagt nogen bånd på dem på denne måde.

Så må jeg tilbagevise fru Tove Jørgensens påstand om, at vi går over fra retsprincip til skønsp princip. Det handler disse lovforslag over hovedet ikke om.

Med hensyn til de bemærkninger, der er faldet om nedskæringer, må jeg tilbagevise, at der har været tale om nedskæringer. De 26

mill. kr., der er nævnt nu – jeg ved ikke for hvilken gang – er et beløb, som ikke står no gen steder. Der er i øvrigt opreguleringsmu ligheder over tillægsbevillingen for en lang række tekniske ting, så man kan ikke se no gen nedskæring i de tal, der står på finanslo ven.

Til hr. Alfred Hansen vil jeg gerne sige, at socialministeren ikke har sovet, men det kan være, at hr. Alfred Hansen ikke har fulgt med. Det er ikke lykken at få aflastnings hjem, men det er lykken at få pensionater med aflastningspladser, og det er det, vi byg ger nu.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Også jeg skal takke for den debat, vi har haft her i dag. Den har været præget af en meget stor viden og en meget stor saglighed hos de forskellige ordførere. Den har selvføl gelig også afspejlet forskellige opfattelser, og der har også været stillet enkelte direkte spørgsmål. Jeg mener, at disse spørgsmål eg ner sig bedre til en behandling i udvalget end til besvarelse her.

Jeg skal kun trække en enkelt ting frem, og det er de spørgsmålstejn, der har været sat i forbindelse med undervisningspligten. Her ønsker jeg alene at understrege, at der med disse lovforslag ikke er ønsket en forrin gelse af undervisningsvilkårene for denne gruppe. Jeg går ud fra, at vi kan vende tilba ge til en sikring af dette under udvalgsbe handlingen.

Så ser jeg i øvrigt frem til et grundigt ud valgsarbejde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden be handling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at de under punkt 3–5 opførte lovforslag (nr. L 186, L 187 og L 188) henvi ses til undervisningsudvalget, og at de under punkt 6 og 7 opførte lovforslag (nr. L 189 og L 190) henvises til socialudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

[Formanden]

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af 14. d. m. anmoder finansministeren om, at der af folketinget foretages valg blandt dets medlemmer af 4 medlemmer til Kongeriget Danmarks Hypotekbanks bestyrelse for tiden 1. april 1978 til 31. marts 1984.

Rettelse:

I sp. 6508, hvor et indlæg af Knud Damgaard (S) var faldet ud, er nu opført begyndelsen af dette indlæg, der fortsætter således:

Det kunne vel nok føre til en enkelt kommentar omkring disse dagsordensepisoder, som vi gang på gang udsættes for her i tinget. Der er et mærkværdigt modsætningsforhold imellem det, at vi fra mange partiers side ønsker at få gang i de boligforhandlinger, som skal føre til, at vi kan enes om det, der skal erstatte de boligaftaler, der udløber til 1. april 1979, og dette, at man har en tendens til at slutte op omkring dagsordener, der simpelt hen vil binde forhandlingerne på nogle afgørende punkter.

Hvis man erindrer det, der skete, da vi sidste gang havde en forespørgselsdebat ved-

Folketingets næste møde afholdes torsdag den 23. februar kl. 13.00.

Angående dagsordenen henviste formanden til den i salen opslåede dagsorden.

Angående folketingets arbejde den anden mødedag i den pågældende uge henviste formanden til den tidligere omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 18.08

rørende boligspørgsmål her i tinget – og det er ikke længere siden end i oktober måned – skete der det, at vi fra socialdemokratisk side blankt på forhånd afslog at tage del i et dagsordensvirvar omkring denne sag, fordi vi føler, at boligpolitikken er så vigtigt et anliggende for den danske befolkning, at de forhandlinger, der skal indledes, selvsagt må være ubundne i forhold til det stofområde, det drejer sig om.

Jeg må blankt sige, at ud fra erkendelsen af det forhandlingsgrundlag, der ligger og venter fremover, venter sig med en vis spænding på de kommentarer, som man fra boligforligspartiernes side har til den af fru Kirsten Jacobsen fremsatte dagsorden. Vi har altså klart markeret, at vi stemmer imod den og gør det, fordi vi føler, at vi skal have realistiske og ikke bundne boligforhandlinger, når tidens fylde er inde.